

Koroška Kronika

Cena: za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

IZDAJA: BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 23

Celovec, 31. maja 1946.

Britanski parlamentarci so obiskali Koroško

26. maja je prispelo sedem članov britanskega parlamenta preko Gradca v Celovec. To je delegacija sedmih članov britanskega parlamenta pod vodstvom člana Zgornjega doma lorda Calverleya. Razen njega so se udeležili obiska britanskega pasu tudi štirje člani Spodnjega doma, ki pripadajo delavski stranki ter dva konzervativna poslanca opozicije.

Po kosilu v hotelu Moser je šlo par članov na deželo, da se spoznajo s prilikami na Koroškem. Medtem ko se jih je nekoliko peljalo okoli Vrbskega jezera, so se drugi peljali v področje južno od njega, da na licu mesta izvedo nekaj o življenju koroških Slovencev. Preko Ribnice in Hodiškega jezera so se peljali v Skofljo, kjer sta se lord Calverley in Mr. Nutting, konzervativni poslanec ki ima že veliko izkušenj v inozemstvu, posebno zanimala za slovenske zgradbe v vasi in za prebivalstvo.

V Skofljah so stopili gospodje v cerkev in občudovali enostavnost opreme, ki izraža jasen vtis pobožnosti koroških Slovencev.

Pred cerkvijo je stalo nekoliko mladih ljudi, katere je lord Calverley prisrčno pozdravil in jim poklonil kot spomin nekoliko angleških novcev, katere so prešenečeni fantje z nekoliko nezaupanja sprejeli.

Gospodje so se peljali nato v St. Ilj in izkoristili lepo razgledno cesto proti Bilčovsu in Kotmari vasi, od koder se vidi precejšen del slovenskega področja na Koroškem. Spetoma so poslanci izvedeli, kako Slovenci in Nemci že stoletja skupno živijo in kako se dandanes trudijo, po možnosti temu skupnemu življenju dati miroljubno obliko, in to na način, v katerem bi oba naroda uživala najširše pravice. V tem pogledu je bilo povdarjeno dejstvo, da cilja popolne edinosti in zadovoljnosti res še niso dosegli, da pa za to vendar delajo vsi pošteni ljudje.

Zvečer so odposlanci sprejeli v prostorih britanske informacijske službe zastopnike vseh treh političnih strank na Koroškem, kakor tudi zastopnike Zveze avstrijskih Slovencev in Osvobodilne fronte. Ker so bili gospodje že nekoliko poučeni o razmerah na Koroškem, so se kmalu razvili živahni pogovori o vseh vprašanjih, ki zadevajo Avstrijo; med njimi tudi o položaju koroških Slovencev, pri čemer sta imeli obe slovenski organizaciji priliko zastopati svoje stališče. V toku sledečih dni so zastopniki vseh treh političnih strank izkoristili priliko, da se pogovorijo s posameznimi poslanci, in izvedo njihovo osebno mnenje o različnih problemih.

Poslanci so nadalje obiskali šefa vojaške vlade, polkovnika Simsona, ki jim je obraz-

Parlamentarne volitve na Češkem

Na Češkem in Moravskem so pri volitvah 26. maja dobili večino komunisti, ki so mogli pridobiti zase skoro tretjino vseh glasov. Na Slovaškem pa so vodili krščanski demokrati z velikim presežkom nad komunisti, ki so na drugem mestu.

Od 7.067.255 glasov so si osvojili komunisti v vsej deželi 2.695.915 glasov. Ljudski socialisti, ki so se udeležili volitev samo na Češkem in Moravskem, so z 1.298.917 glasovi na drugem mestu.

Na Slovaškem so zasedli komunisti z 490.257 glasovi drugo mesto za demokrati z 988.275 glasovi.

V velikih industrijskih mestih so imeli večino komunisti, tako na primer v Plzni, Zlinu, Pardubicah itd. Brno ima kot prvo večje mesto nemarksistično večino.

Izid volitev ne bo povzročil velikih sprememb v sedanji vladi.

ložil različne funkcije svojih častnikov, nato še britanske edinice in dve taborišči za preseljene osebe. Dobili so torej v kratkem času pregled o življenju Koroške in so odpovali v torek zvečer z vlakom na Dunaj.

Britanski parlament namerava poslati v bodočnosti še nadaljnja, takšna odposlaništva v Avstrijo katerih člani naj spoznajo na mestu samem razmere, da bodo mogli pri bodoči odločitvi velikih vprašanj sedanosti čim več članov britanskega parlamenta dati svoje glasove na tehnično.

*

Prinašamo poročilo o razgovoru med britanskimi parlamentarci in zastopniki Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško prilikom njihovega obiska v Celovcu. Poročilo je na željo Britanske obveščevalne službe napisala Osvobodilna fronta za Slovensko Koroško sama.

V nedeljo, 26. majnika 1946. so se na povabilo Britanske obveščevalne službe vršili razgovori med poslanci britanskega parlamenta in zastopniki koroških političnih

strank in organizacij. Za Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte in za Slovensko Prosvetno zvezo sta se razgovorov udeležila tov. dr. Mirt Zwitter in dr. Joško Tischler. Tov. dr. Sienčik in Primožič, ki sta bila prav tako predvidena k razgovorom, sta bila iz tehničnih razlogov zadržana.

Britanski poslanci so kazali za politične prilike v deželi veliko zanimanje. Predvsem so se zanimali za položaj Slovencev v prvi avstrijski republiki, za od njihove osme armade podprto partizansko borbo, za razmere v katerih žive Slovenci po osvoboditvi. V daljšem razgovoru so s posebnim interesom beležili razmerno velik doprinos koroških Slovencev v aktivni in pasivni borbi proti nacizmu. Za dane prilike je dejstvo, da se je tak odpor pojavil le na slovenskem ozemlju dežele, posebne važnosti.

Tudi vloga koroških Slovencev v kulturnem življenju celotnega slovenskega naroda jih je zelo zanimala. Seve se je pogovor dotaknil tudi gospodarskih prilik slovenskega ozemlja.

Molotov o konferenci zunanjih ministrov

Moskovski radio je 27. maja poročal o tiskovni konferenci sovjetskega zunanjega ministra Molotova, na kateri je označil stališče Sovjetske zveze do konference zunanjih ministrov v Parizu. Izjavil je:

„Medtem ko smo bili med vojno na konferencah v Jalti, Teheranu in Berlinu istega mišljenja in so soudeleženci podali odkritosrčne odločitve, postaja sedaj vedno bolj jasno, da poizkušajo gotove sile vsiliti drugim svojo voljo. Gotovi krogi si prizadevajo motiti sporazum med zavezniki, katerih želja je, priversti sporne probleme k zadovoljivi rešitvi.“

Sovjetsko poslanstvo je prišlo v Pariz s sklepom, da se drži moskovskih odločitev. Sovjetsko odposlanstvo ni bilo voljno preiti k obravnavi mirovnih pogodb, predno se velesile niso zedinile o osnutkih teh pogodb.

Osnutke za mirovne pogodbe z Bolgarijo, Romunijo, Madžarsko in Finsko z izjemo gospodarskih točk, ki ostanejo neupoštevane, lahko smatramo v bistvu za končane. Vlade, katerim je bila poverjena izdelava teh pogodb, so se v vseh osnovnih vprašanjih sporazumele.

Kar se tiče mirovne pogodbe z Italijo, so glavne težkoče v vprašanju o reparacijah, o bivših italijanskih kolonijah in o jugoslovanski meji pri Trstu in v Istri.

Poglejmo najprej vprašanje o reparacijah. V letih 1941 do 1942 so opustošile in ropale armade fašistične Italije rusko ozemlje. Tudi pri invaziji v Jugoslaviji, Grčiji in Albaniji so povzročile fašistične horde ogromno škodo.

Z ozirom na padec fašizma v Italiji in osnivanje podlage za demokratično vlado, kakor tudi z ozirom na pomoč, katero je nudila Italija zaveznikom v zadnjem letu vojne pa je sovjetska vlada omejila svoje pravilne zahteve po reparacijah na skromno mero.

Pariška konferenca je pokazala, da obstajajo pri predpripravih te pogodbe popolnoma nezaželjene tendence.

Ameriško in britansko odposlanstvo nista pokazali niti najmanjše potrebe, da ugodita upravičenim željam Sovjetske zveze in sta s tem preprečili možnost vzajemnega sporazuma o vprašanju reparacij.

Splošno je znano, da so postavili med vojno v Teheranu, Jalti in Berlinu ter na moskovski konferenci 1943 gotov red v medzavezniškem občeju.

Na pariški konferenci se vlade, ki so pre-

vzele priprave za osnutke mirovnih pogodb, niso dovolj sporazumele. Predlagali so da predajo osnutke, o katerih se ne bodo mogli zediniti, neposredno mirovni konferenci. Sovjetsko odposlanstvo je odklonilo poizkuse, raniti načela skupnega sodelovanja med zavezniki.

Na pariški konferenci je Byrnes predlagal, da bi osnutke mirovnih pogodb, o katerih se ni mogoče zediniti, predložili Organizaciji združenih narodov čeprav nima ta organizacija, kakor je splošno znano, sploh nobenega opravlja z vprašanjem mirovnih pogodb.

To je nadaljnji poizkus, motiti način dela, o katerem so se sporazumeli in se ga posluževali v zadnjih letih in posluževati se metode, ki temelji na pritisku, grožnjah in strahovanju. Poizkusi, da se vmešava Organizacija združenih narodov v take zadeve, so že znani. Take stvari se lahko pripetijo če ne upoštevamo, da ima to za posledico, podkopavanja avtoritete UNO.

Za to imamo primere in ne moremo tajiti, da je preстал ugled Varnostnega sveta resno preizkušeno. To dokazuje, da so predpriprave za osnutke prvih mirovnih pogodb zadele na mnoge težkoče in da te težkoče niso slučajne.

V marsikaterih inozemskih krogih je v teku gibanje, izriniti Sovjetsko zvezo z odličnega mesta, katerega s pravico zavzema v mednarodnem življenju, in škodovati mednarodnemu ugledu SSSR. Vendar pa lahko izvirja ta akcija samo od kratkovidnih, reakcionarnih skupin, ki so obsojene na neuspeh. Ti krogi ne morejo razumeti, da je nosila sovjetska država v boju za osvoboditev človeštva izpod fašistične tiranije najtežji delež in zavzema sedaj s pravico takšen položaj v mednarodnem življenju.

S tem ko brani svojo pravico in načelo prijateljskega sodelovanja z drugimi demokratičnimi narodi in odklanja imperialistično-reakcionarne napade s katerekoli strani, je Sovjetska zveza na podlagi pravičnosti svoje politike, ki je usmerjena na ohranitev miru, prežeta z zaupanjem v ugodno rešitev.

Byrnes o Molotovovih obdolžitvah

Ameriški zunanji minister James Byrnes je pri tiskovni konferenci 28. t. m. zavrnil „netočnosti“, katere je ruski zunanji minister Molotov izrekel v nekem razgovoru z dopisnikom „Pravde“ proti njemu, ter po-

novno izjavil, da je Stalin popolnoma pristal na njegov (Byrnesov) predlog glede pogodbe štirih sil o Nemčiji za dobo 25 let.

Byrnes je izjavil, kaj sličnega kot anglo-ameriški blok ne obstoja, in da so Združene države vsak čas pripravljene predložiti svetovne probleme svetovnemu mnenju. V odgovor na obdolžitve Molotova, da zasledujejo Združene države „imperialistične“ tendence, je Byrnes izjavil, da so ameriške predloge za oporišča na Islandiji že pred predložitvijo islandski vladi predložili tako ruski kakor tudi britanski vladi.

Byrnes je dodal, da je sedaj prepričan, da temelji Molotovovo zanikanje o Stalinovi izrečni podpori pogodbe o Nemčiji in trditvi, da je ruska vlada baje stala pod vtisom, da je ta pogodba nekako pogodba o vzajemni pomoči, na jasnem nesporazumu.

Prihodnji teden Bevinov odgovor

Kakor poroča United Press bo britanski zunanji minister Bevin odgovoril prihodnji teden ob priliki debate o vprašanjih zunanje politike v Spodnjem domu na obdolžitve Molotova proti britanski zunanji politiki. V poučenih krogih smatrajo, da pred to debato ne bodo objavili nobenega uradnega britanskega stališča glede izjav, ki jih je dal Molotov zastopnikom sovjetskega tiska.

Avstrijski in jugoslovanski zastopniki v Parizu

Avstrijski zunanji minister dr. Gruber, ki se nahaja v Parizu, je podal v ponedeljek na neki tiskovni konferenci avstrijske zahteve katere bo zastopal v četrtek na konferenci namestnikov zunanjih ministrov. Tudi jugoslovanski namestnik zunanjega ministra Aleš Baebler je prispel v ponedeljek v Pariz da obrazloži namestnikom zunanjih ministrov jugoslovansko stališče glede spornega področja na jugoslovansko-avstrijski meji.

Generalisim Stalin sprejel maršala Tita

Maršal Tito je prispel v Moskvo. Kakor je poročal moskovski radio 28. t. m., je generalisim Stalin sprejel maršala Tita z njegovim spremstvom. Maršal Tito je izjavil, da je jugoslovansko prebivalstvo prišlo v teku zadnjega leta do prepričanja, da je Sovjetska zveza zaščitnica Jugoslavije in da jo bo glede poprave škode ravno tako podpirala, kakor ji je pomagala med vojno.

Prehrana na Koroškem

Koroška deželna vlada sporoča: S sodelovanjem britanske vojaške vlade je uspelo zagotoviti za prihodnji rok prehrane predvidoma sledeče množine živil: Prikrajšanja bomo stavili na skrajno mero.

V kalorijah je slika sledeča:

Za otroke do 3 let dnevno 1113 kalorij, za otroke od 3 do 6 let dnevno 1159 kalorij, za otroke od 6 do 12 let dnevno 1114 kal. Normalni potrošniki razpolagajo z dnevno količino 1016 kalorij, nameščenci z 1223, delavci imajo dnevno 1542 kalorij, delavci pri težkih delih 2199 a noseče in doječe matere dobijo 1414 kalorij dnevno.

Z ozirom na splošno pomanjkanje živil, sicer ne zadostuje popolnoma količina kalorij, ki je na Koroškem na razpolago, ali kljub temu je že boljše kakor pa drugod. Olajšanje je tudi, da je dovolj krompirja na razpolago. Deželna vlada se bo potrudila, da ostane pri tej količini kalorij in če bo le kakorkoli mogoče, da jo poveča z dodatno izdajo mesa. Tozadevna pogajanja bodo podala v naslednjih dneh jasno sliko.

Deželna vlada prosi prebivalstvo, da ohrani popolno disciplino in pokaže razumevanje za težkočo položaja. — Zahteve, katere je stavila strokovna zveza, bodo večidel izpolnjene.

Zanimivosti preteklega tedna

ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Andrej Gromiko, sovjetski delegat pri Varnostnem svetu organizacije UNO, je poslal tajniku organizacije Zdrženih narodov pismo, ki vsebuje podrobnosti delovanja španskih čet proti Rdeči armadi.

Pismo pravi, da je bilo število Špancev, ki so se bojevali na strani Nemcev 47.000 in da znaša število izgub „Sinje divizije“ 43.000 mož. Pismo dodaja tudi, da se je španska letalska skupina udeležila boja proti Rdeči armadi med oktobrom 1941 in decembrom 1942. leta.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Zastopnik ameriškega zunanjega ministrstva je dobil poročilo iz Londona, da je sovjetska vlada predlagala odpravo zavezniških nadzorstvenih komisij na Balkanu. Dodal je, da so Združene države načeloma pristale na ta predlog in da so predlagale sovjetski vladi, naj pismeno predloži svoje predloge.

VELIKA BRITANIJA

Britanski zunanji minister Bevin je v Spodnji zbornici izjavil, da je britanska vlada pristala na to, da odpošlje jugoslovanski vladi razbremenilno izjavo v korist generala Mihajloviča, ki jo je podpisalo pet britanskih častnikov, ki so bili kot zvezni častniki pri štabu generala Mihajloviča.

Po izjavi, ko je objavil urad ministrskega predsednika, so bili razgovori med zastopniki Kanade, Avstralije, Nove Zelandije, Južne Afrike in Velike Britanije velikega pomena ter so znatno prispevali k razumevanju vprašanj, ki bodo na dnevnem redu britanske politike.

Poročilo dodaja, da so bili med vprašanji, o katerih so na konferenci dominionov razpravljali, osnutki mirovnih pogodb z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko, bodočnost Nemčije, odgovornost za ohranitev varnosti in še več drugih važnih problemov.

Zastopniki so na konferenci potrdili svoje zaupanje v učinkovitost stalnih svobodnih posvetovanj in sodelovanja ne samo v okviru britanskega imperija, marveč tudi v najširšem krogu mednarodnih odnosov.

Britanski minister Noel Baker je opisal v svojem govoru, katerega je imel pred kongresom španskih socialistov v Toulouseu, za držanje britanske vlade napram Frankovemu režimu. Minister je poudaril, da njegova vlada nima nobenih simpatij za Franka in za njegovo vladavino, vendar pa je mnenja, da je akcija za odstranitev Franka prepuščena španskemu narodu samemu. — Mislijo, da to stališče Britanije ne bo doživelo nobene revizije, dokler bo špansko vprašanje pred Varnostnim svetom nerešeno. — Opaževalci pri Toulouskem kongresu imajo vtis, da so španski socialisti vedno manj naklonjeni sodelovanju s komunisti.

Ob četrti obletnici pogodbe med Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo je zunanji minister Bevin poslal ministru za zunanje zadeve SSSR brzojanko, v kateri izraža zaupanje v britansko-sovjetsko zvezo, ki naj pomaga premostiti povojne težave. Tudi zunanji minister Molotov je poslal Bevinu brzojanko v kateri pravi, da je bil britansko-sovjetski pakt med vojno simbol politične in vojaške enotnosti, kar naj prinaša tudi sedaj koristi obema narodoma.

SOVJETSKA ZVEZA

Po obvestilih glavnega stana maršala Malinovskega, je bila evakuacija sovjetskih čet iz Mandžurije končana tretjega maja.

Kot poroča Tass, so se po umiku sovjetskih čet pričeli ostri boji med četami Kuomintanga in kitajsko ljudsko revolucionarno armado.

Kot poroča ista agencija, zahteva argentinski list „Demokracija“ obnovo diplomatskih odnosov s Sovjetsko zvezo, kakor tudi obnovo trgovinskih zvez.

Zunanji minister Sovjetske zveze Molotov je sprejel 21. maja veleposlanika Velike Britanije Sir Morrisa Petersona v zvezi z bližnjo izročitvijo akreditivnih pisem predsedniku Vrhovnega sovjeta SSSR.

O položaju na Koreji piše moskovski list „Pravda“:

„Na osnovi širokega bloka vseh antijaponskih demokratičnih strank in organizacij se je ustvarila samouprava ljudstva v severni Koreji.“

Sovjetske ladjedelnice na Daljnem Vzhodu so preuredili v ladjedelnice za trgovske ladje in delajo sedaj s polno paro 200 ladij po 500 do 5000 ton, ki naj bodo dovršene do konca leta.

Glavna oporišča za te gradbe so Vladivostok, Komsomolsk, Nikolajevsk na Amurju in Harbinovsk ter druga, kjer so skozi dvajset let gradili vojne ladje za obrambo proti japonskemu napadu. S pridobitvijo Kurilov in Južnega Sahalina potrebuje sedaj Sovjetska zveza nujno veliko trgovsko mornarico za službo ob obalah Azijske celine. V ta namen so postavili petletko. Nova mornarica bo razpolagala razen tega še s 120

ribiškimi ladjami, ki so zgrajene posebej za ribiče vzdolž obale Kamčatke in Kurilov.

Sovjetski krogi končno odkrivajo, da bo Sovjetska zveza najbrže zahtevala uporabo dveh dokov v Sanghajskem pristanišču ki sta pripadala Vzhodni Kitajski in Južni Mandžurski železnici in sta bila skupna lastnina po sovjetsko kitajski pogodbi Kitajske in Sovjetske zveze.

Moskovska radijska postaja je javila, da je Stalin sprejel poljsko delegacijo, katero vodi predsednik poljske republike in ministriški predsednik poljske vlade. Pri sprejemu je bil navzoč tudi zunanji minister SSSR Molotov.

Iz Moskve sporočajo, da je prispel v Moskvo izredni odposlanec in egiptovski opolnomočeni minister pri sovjetski vladi.

POLJSKA

Ministrski predsednik začasne poljske vlade se je razgovarjal z odposlancem agencije „Tass“ ter izjavil, da sedaj ne nameravajo ukiniti kmečke stranke; vendar ni izključeno, da ne bodo razpustili nekaterih skupin, ki so pod vodstvom fašističnih elementov.

Diplomatski dopisnik BBC tako utemeljuje gonjo proti kmečki stranki: mogoče je, da so se stranki priključili nekateri desničarji. To pa ni razlog, ampak samo pretveza, da bi s silo uničili demokratsko in napredno stranko, ki uživa po vsej deželi velik ugled.

Poročevalec britanskega zunanjega ministrstva je izjavil, da je britanski veleposlanik na Poljskem predal poljski vladi protestno noto zaradi govora, ki ga je imel 30. aprila poljski ministrski predsednik Gomulka.

Kot je znano, je Gomulka vztrajal pri trditvi, da ustanova UNRRA pri delitvi živil zasleduje politične cilje.

Kakor je javila moskovska radijska postaja bo glasovanje o bodoči poljski ustavi 30. junija.

Poljski tisk prinaša navodila generalnega komisarja za referendum:

Navodila določajo med drugim, da imajo izmed poljskih državljanov, ki so za časa nemške okupacije sprejeli nemško narodnost, glasovalno pravico osebe, ki so bile pred sodiščem rehabilitirane, kakor tudi one osebe, ki so jih Nemci s silo ponemčili, ki pa so v prepisanem roku podale izjavo o zvestobi demokratični Poljski.

Poleg tega je bilo določeno, naj se pripadniki poljske vojske in varnostnih zborov ne vpisujejo v splošne volilne imenike, ampak v spise, ki jih bodo sestavila pristojna poveljstva.

Dne 19. maja je bila proslava petindvajsete obletnice vstaje v Šleziji, ki je izbruhnila leta 1921. pod geslom „Združitev šlezijskih pokrajin s Poljsko“. Svečanosti je prisostvovalo nad 150 tisoč oseb.

Kot poroča PAP je v teku repatriacija poljskih državljanov z vzhoda in zapada. Iz Litvanske SSR se je vrnilo v domovino do 13. marca t. l. že nad 90 tisoč oseb. Nad 200 tisoč Poljakov je prišlo do 10. maja iz Beloruske SSR, iz Ukrajine pa 699.467 oseb ter 131.345 oseb iz notranjosti Rusije.

Kot poroča poljska agencija, kaže poljska javnost še vedno veliko zanimanje za vprašanje Andersove armade. List „Głos ludu“ z začudenjem sprejema vest o premostitvi Andersovih vojakov v Anglijo in vidi v tem nov izgovor za rešitev tega vprašanja.

JUGOSLAVIJA

Na povelje vrhovnega poveljnika Jugoslovanske armade, so napredovali v general-majorje: Bajić Vlado, Banina Ante, Drljević Savo, Holjevac Večeslav, Janić Vlado, Kreačić Otmar, Krđić Mirko, Ljubičić Nikola, Martinović Ratko, Pehaček Radoj, Petovar Rudolf, Sojanić Ratko, Siljegović Boško, Todorović Mijalko in Zigić Rade.

Po Jugoslaviji se vršijo masovna zborovanja kot protest proti predlogu pariške konference, po katerem naj bi pripadel Trst k Italiji.

Ob času mladinskega kongresa v Zagrebu, je maršal Tito pregledal tudi čete Jugoslovanske vojske.

V Beogradu so gostovali člani tržaške filharmonije, kjer so jim priredili navdušen sprejem.

V Beograd je prišel novi norveški poslanik v Jugoslaviji Karl Ferdinand Sanberg. V imenu ministrstva za zunanje zadeve je norveškega poslanika sprejel in pozdravil šef protokola ministrstva za zunanje zadeve Pavle Beljanski.

Mladina vse Jugoslavije je pričela graditi železniško progo Brčko-Banovići. Pri delu sodeluje mladina sama. Kot poročajo, bo prišla mladini pomagat tudi mladina s Češke in Slovaške.

GRČIJA

Grški parlament je z 209 proti 113 glasovi izglasoval zaupnico grški vladi. Za razpravljanje sta bila značilna dva napada med rojalističnimi poslanci in člani republikanske opozicije. Opozicija je očitala vladi predlog, da hoče izvesti glasovanje o kraljevem povratku že septembra meseca, medtem ko so poslanci naklonjeni vladi, zahtevali aretacijo komunističnih voditeljev.

Nova pota zunanje trgovine

Potem, ko je v letu vsesplošne gospodarske depresije 1931 dosegla najnižjo stopnjo, se je statistična slika avstrijske izvozne trgovine polagoma, a stanovitno dvigala in dosegla v letu 1937 svojo najvišjo točko. Na svetovnem gospodarskem tržišču je prišlo do splošnega oživiljanja, kar je kmalu imelo za posledico, da se je avstrijski trgovski organizem uspešno vključil v proces mednarodne trgovine. Povečano povpraševanje na mednarodnem tržišču je v znatni meri vzbujalo podjetniško iniciativo. Število brezposelnih se je z vsakim dnem manjšalo. Povečana kupna moč je polagoma oživela tudi notranje tržišče, kar se je na eni strani zopet ugodno izražalo v ozdravljenju valutnih prilik, a na drugi strani imelo za posledico dviganje življenjskega standarta širokih slojev naroda.

Zaman so se po „Anschlussu“ trudili gospodarski pisci tretjega rajha, da bi dokazali, da se je gospodarski organizem avstrijske republike pred priključitvijo nahajal v stanju vsesplošnega razkrajjanja in da je samo vključitev avstrijske države v sklop velikonemškega gospodarskega sistema rešilo Avstrijo pred državnim bankrotom. To je vsekakor bila pobožna želja nacistov, ki se v svoje propagandne svrhe morali najti bolj udarne argumente kot so jih imeli v idejah antisemitizma, velikonemškega misionizma i. dr. Znano je tudi, da nemški nacistični vditelji niso izbirali sredstev, ne štedili z izdatki, da bi z gospodarskim pritiskom od zunaj privedli avstrijsko gospodarstvo v razkroj. To ni bilo ravno težko, ker je bila Nemčija skozi mnoga leta najmočnejši partner v avstrijski mednarodni trgovini in je stala na prvem mestu med državami, ki so izvažale iz Avstrije. Vendar je bilo 1937 vsakemu objektivnemu opazovalcu jasno, da je bila avstrijska izvozna trgovina na najlepši poti, da se reši nemškega varuštva in se kot emancipiran član uvede v sklop svetovne trgovine.

O pravilnosti zgoraj navedenega in o tem, kako globoko so bile 1937 mednarodne trgovinske veze avstrijske države in s kako široko koncepcijo so bile te zveze razpredene po vseh delih sveta nam dokazuje kratak izvleček iz avstrijske izvozne statistike iz leta 1937:

Najtesnejšo trgovinsko povezanost opazamo naravno s državami, ki so pred 1918 spadale v sklop avstro-ogrskemu monarhije. Za temi pridejo Italija, zapadno-evropske države in države jugovzhodne Evrope. In sorazmerno močno so že zastopane države ostalih kontinentov. Tako so bile na izvozu 1937 udeležene v milijonih šilingov: Italija 82.6, Madžarska 62.7, Rumunija 31.6, Švica 25.2, Francija 24.6, USA 20, Nizozemska 8.8, Belgija z Luxemburgom 7.6, brit. Indija 7.25.2, Kitajska 5.2, Južna Afrika 4.9, Egipt 4.7, Brazilija 1.4 i. dr.

Politični in vojaški invaziji 1938 je sledila invazija nemškega velekapitala. S tem je prenehal svobodni razvoj avstrijske zunanje trgovine. Večina važnejših podjetij je

bila prisiljeno fuzionirana ali stavljena pod kontrolo nemških koncernov in monopolov. Mnoga so bila popolnoma ustavljena, ker njihov nadaljni obstanek ni bil v interesu nemških gospodarskih krogov. Avstrijske mednarodne trgovinske vezi so bile prekinjene še predno je izbruhnila druga svetovna vojna, ki je to samo še dokončala in zapečatila za vsa dolga vojna leta. Šele s priznanjem mednarodnega statusa avstrijske države po završeni vojni, se je avstrijski zunanji trgovini zopet ponudila prilika, da se vključi v tok mednarodne trgovine.

Pogrešno bi pa bilo misljenje, da bi se v tem procesu moglo enostavno nadaljevati tam, kjer se je niz dogodkov pretrgal 1938. V tem času se je neizmerno mnogo izpremenilo. Mnoga podjetja so ves čas vojne stala neizkoriščena, ker niso bila „kriegswichtig“. Mnoga so bila od temelja preustrojena in bo trajalo dolgo časa, predno bodo zopet s predvojno kapaciteto delala za mirnodobsko proizvodnjo. A večina onih podjetij, ki so pred 1938 pošiljala na svetovno tržišče ravno najbolj uspešne proizvode, je postala žrtev vojnih razdejanj. Poleg tega so v nizu let bile pretrgane stare trgovinske veze z inosemstvom, ki se ponovno le s težavo in počasi obnavljajo.

Tako stoji trenutno trgovinska politika pred kompleksom težko izvedljivih nalog, od katerih rešitve zavisi z izvozno trgovino tudi celokupni gospodarski razvoj države.

V prvi vrsti je potrebno utrditi zaupanje mednarodnih trgovinskih krogov v dostojnost in sposobnost avstrijske izvozne trgovine. Tu je prvi predpogoj absolutno očiščenje avstrijskega eksporta od nacističnih metod, idej in eksponentov. Zunanja trgovina ne sme nikdar več biti ponižana v služabnika agresivne nacistične politike.

V drugi vrsti je potrebno obnoviti stare in napeljati nove zveze z inozemskimi trgovskimi krogi. Tu bodo v bodoče poleg uradnih ustanov od posebne važnosti mednarodna prijateljska združenja (Avstrijsko-ameriško, Avstrijsko-rusko združenje).

Tretjič je potrebno urediti izvozno trgovino po vseh pravilih sodobne mednarodne trgovine in v čim krajšem času dovesti veličino izvoznih kvot na višino predvojnih let, kar naravno predpostavlja načrtno vodstvo celokupne narodne proizvodnje. Posebno paznjo je treba posvetiti izvozu izdekov, ki so v svetu poznani, cenjeni in iskani kot specifično avstrijski kot n. pr. okraski iz stekla, igračke, tkanine in pletenine, kožni izdelki in v prav posebni meri izdelki mode, likovne umetnosti in dopače-narodne umetnosti. Pri poslednjih je posebno paziti na kvaliteto izdelav. Vse to je drugače težko izvedljivo kot da je zunanja trgovina v neposrednem in živem stiku s centralnim gospodarskim planskim uradom, ki mu je eksistenca upravičena ne samo v dobi povojnega gospodarskega razsula, temveč bo od ravno tako velike važnosti v času največjega miru in gospodarskega podviga. To je do neke mere bilo že pred 1938.

Novice iz Slovenije

Dne 18. maja so prišla v Ljubljano zastopstva mladine SSSR, Amerike, Anglije, Romunije, Bolgarije, Češke, Poljske, Avstrije, Albanije, Mehike in Belgije, ki so bila na kongresu Jugoslovanske mladine v Zagrebu. Gostje so razen Ljubljane obiskali še Bled, Postojno in Opatijo na Primorskem.

Pod naslovom „Kaj študira naša mladina“, piše „Slovenski poročevalec“:

„Veliko število novih gimnazij ter novi učni načrt, ki se je začel uvajati s šolskim letom 1945/46, sta postavila resno vprašanje, kako zadostiti potrebam po strokovnem kadru na srednjih šolah.“

Sedanje število učnega osebja na gimnazijah in učiteljskih je naslednje:

1070 učnih moči, od teh 662 moških (57%) in 412 ženskih (43%). Od teh jih je 621 z vseučiliško izobrazbo (57,82%), izobrazbo višjih strokovnih šol ima 342 učnih moči (31,8%). Ostali imajo diplomu učiteljska ali samo nižjo srednjo šolo.

Manj zadovoljljiva pa je slika, če pogledamo strokovno izobrazbo/zgoraj naštetih za posamezne primere, ki jih je treba po novem načrtu poučevati. Iz vpisa slušateljev na univerzi vidimo, da slušatelji še vedno niso dovolj upoštevali potrebe srednje šole, ker študirajo v velikih primerih skupine, ki praktično na srednji šoli ne pridejo v poštev. Predvsem primanjkuje slavistov, kemikov, fizikov, prirodoslovcev in matematikov.“

Po sklepu vlade LRS z dne 30. aprila t. l. sprejema Denarni zavod Slovenije obveznice izdane med narodno-osvobodilno borbo v svrhu registracije.

Uradni list vlade LRS je objavil zakon o glasbenih šolah, ki so sedaj državne in pod nadzorstvom prosvetnega ministrstva.

V Sloveniji so obnavljali ceste. Pri prostovoljnem delu je delalo 10.206 oseb. Zelo se je izkazala pri delu mladina iz Logatca, Kamnika ter Kranja. Najslabša okrožja so: Trebnje in Šmarje pri Jelšah.

Kot poroča Ljudska pravica, je imela Slovenija v minuli vojni okroglo 150.000 žrtev, kar znaša 10% njenega predvojnega prebivalstva.

V Ljubljani je bil obsojen na dve leti odvzema prostosti in odvzema političnih ter državljanjskih pravic ljudski sodnik Tominc Milan, ki je pri neki razpravi na Vrhniki kot predsednik sodišča ščitil koristi obtoženca Hočevarja Stanka, ki je bil obtožen organiziranja vaških straž na Vrhniki. Tominc je vložil priziv zaradi previsoko odmerjene kazni. Dokončno besedo bo izreklo Vrhovno sodišče.

Zaradi protidržavnega dela in vohunstva v korist reakcije, ki je v inozemstvu so bili obsojeni: Vorštnar Matko na deset let, Grilo Vida na deset let, Venko Stanislav na osem let, Šmajd Marija na šest let, Marija Velikonja na dvanajst let in Marolt Marija na eno leto odvzema svobode s prisilnim delom, izgubo državljanjskih pravic in zaplembo vsega premoženja.

Književna slovenščina

Slovenski pisni jezik je osnovan na dolenskem narečju 166. veka, t. j. na govoru prvih slovenskih pisateljev Trubarja, Dalmatina in Bohoriča. K dolenski podlagi pa so se v poznejših stoletjih privzele v pisni jezik še številne posebnosti iz drugih slovenskih narečij.

Pisatelji 17. in 18. veka so bili po večini iz krajev, ki ne pripadajo dolenskem narečju in so v pisni jezik uvedli mnogo posebnosti svojega domačega narečja brez kake doslednosti. Poleg tega so sprejeli mnogo živih oblik iz jezika, ki se je v sto in petdesetih letih že v marsičem spremenil.

Proti koncu 18. veka pa se je pričela reforma pisnega jezika. Prvo reformo je izvršil Japelj, ki je sprejel glasovje 16. veka, v oblikovju in skladnji pa se je držal večinoma svojega živega narečja. Oblikovje 16. veka se je vpeljalo šele po letu 1849, vendar tudi tedaj ne popolnoma, ker so določevala tudi izvenkrajnska narečja. Preko pisave 16. veka je Japelj uvedel načelo etimologične pisave, t. j. pisave po izvoru osnov, n. pr. razširiti, izseliti se, odsekati, šibka, šibko (šibek), ozka, ozko (ozek) itd. Japeljevo reformo so izpopolnjevali Vodnik, Kopitar in Ravnikar. Ker so bili vsi ti pisatelji Gorenjci, so nadomestili veliko dolenskih oblik z gorenjskimi, tako n. pr. o za dolenski u (gospod, leto, za gospud, lejt), e za dolenski ej (sneg, leto, za dolenski sneg, lejt).

S temi reformami je bilo načelno vprašanje pisnega jezika rešeno; izpopolnile so se pozneje le posamezne stvari.

Do leta 1849. je stal pisni jezik izključno na kranjskem stališču in so ga poleg Kranjcev pisali samo Primorci. Koroški, štajerski in prekmurški pisatelji, ki so začeli nastopati v 18. stoletju, so pisali vsak v svojem narečju in so se Kranjcem pridružili šele, ko je v pisnem jeziku zmagalo v seslovensko stališče. To se je zgodilo v dobi ilirskega gibanja (med leti 1835—1852), ko se je delalo na to, da bi se Srbi, Hrvatje in Slovenci združili v en pisni jezik.

Leta 1848 je ilirec Matija Majar postavil načelo „naj bi se v književnem jeziku ne pisale samo kranjske, temveč v seslovenske oblike ali vsaj take, ki so veliki večini znane in so najbližje srbohrvatskim oblikam. Po tem načelu so Svetec, Cegnar, Cigale, Jeriša, mladi Levstik in Navratil leta 1849 uvedli v kranjski pisni jezik sledeče oblike: 1. dosledno pisavo e za polglasnik in končnicah, kjer se je dotle pisal navadno i, n. pr. lovec, konec, petek, žalosten; 2. štajersko-koroško končnico -ega, -emu, na pr. bel, belega, belemu itd., za dotedanjo pridevniško končnico -iga, -ilnu itd., kar se je pisalo od 15. stoletja dalje; 3. primerniško končnico, n. pr. dražja reč, dražje blago; lepša njiva, lepše polje za dotedanje: dražji reč, dražji blago, lepši njiva, lepši polje (prim. Prešernove oblike: Sedela z Lavro ti si sestra mlaji. Pustila vnmear sem želje najslaji) itd.; 4. naj za kranjsko nar (kar pa je stara jezikovna posebnost), na pr. najlepši za dotedanje: narlepši; 5. končnico -om za -am; prim. Prešernove oblike: Zakaj, ak' ti reko bežat' oblakam (stik: zvezd tvojih čakam); 6. končnico a za srednji spol množine nam. -e kar se je govorilo in pisalo od Hrena dalje. — Uvedli so še več posameznih oblik, kakor veznik da za prejšnje de itd.

Poleg teh načel je vplivala na pisni jezik tudi stara slovenščina (t. j. stara cerkvena slovenščina), za katero so se pisatelji navduševali zaradi slavnih Miklošičevih staroslovenskih del.

V letih 1849—1868 so se sprejele v pisni jezik še sledeče oblike: 1. po štajersko-koroških narečjih pisava e v glagolskih končnicah: videti, videl, videla, videlo; vedeti, vedel... za dotedanje: viditi, vediti itd.; prezrli pa so tedaj: več glagolov te vrste in tako pišemo danes n. pr. pomniti, zapomniti, pomnil; plesniti, splesniti; sumniti, sumnil... namesto prvotnih oblik pomneti, plesneti, sumneti, ki niso v rabi; 2. po vzhodnoštajerskem narečju se je sprejela pisava smrt, vrt, prt... za prejšnje smert itd.; dalje oblike kakor: varuh, prijatelj; mesec, meseca; Kranjec, kranjski itd.; po stari slovenščini se je določila pisava končnic kakor: vsega, vsemu, z vsem, vsi, vseh, vsem itd.; tega, temu, s tem itd.; obrazila kakor -ca: živalca, stvarca lučca; -en, -na, -no za nežive predmete, n. pr. mižna noga itd.; pisava -e, n. pr. serec, serast konj, ser, kar se je preje pisalo z i; pisava e za nekdanje mehkeje soglasniki j, lj, nj, č, ž, š, c, n. pr.; z licem, pričevati, stričev, Primčev; v narodni govorici se je že za Trubarja govoril v mnogih primerih o (prim. Prešernovo obliko: Primicovi Juliji); pisava predlogov u- in v-, n. pr. uleči se, uloviti, pa: vdati se, vklepati itd.; to razločevanje je po stari cerkveni slovenščini in ruščini prvi uvedel Urban Jarnik leta 1822, za njim ga je sprejel Metelko 1825, doslednje sta ga izvedla šele Levstik in Pleteršnik; po ruščini je uvedel leta Šmigoc pisavo s o n e (za domače s o n e). Dalje smo sprejeli po-

samezne oblike kakor: ponedeljek (v 16. stoletju se je pisalo: pondeljek), dejati, dejanje, nadejati se; meziniec itd.; po srbohrvaščini se je uvedla v nekaterih primerih raba predlogov pro- (n. pr. prodreti, prostran itd.); iz hrvaščine se je sprejela tudi pisava -lec, -lka, -lstvo, itd., n. pr. bralec, poslušalec, poslušalka, poslušastvo itd.

Kranjskemu pisnemu jeziku ki se je po teh načelih očistil in obogatil, so pripomogli do zmage tedanji odlični pripovedniki in pesniki Levstik, Cegnar, Erjavc, Valjavec, Mencinger, Jenko, Jurčič in Stritar, ki so ga v svojih delih pisali. Njihov jezik so sprejeli tudi koroški in štajerski pisatelji in tako smo dosegli v tem času enoten pisni jezik, ki je najvažnejši pogoj narodne prosvete. S tem je bil razvoj pisnega jezika završen.

Nekoliko je motil ta naravni razvoj slovenskega pisnega jezika Fr. Levstik, ki je bil izprva glavna opora te pisave, pozneje (in sicer po letu 1863) pa jo je hotel popolnoma preustrojiti po stari slovenščini in po etimologiji Mlajši jezikovni pojavi naj bi se umaknili staroslovenskim zakonom; zbrale in obnovile naj bi se vse stare oblike, ki jih je najti v starejšem slovstvu in med narodom. Tudi srbohrvaščini in ostalim slovanskim jezikom naj bi se

IZTOK:

Retour

Soparno je. Nobenega vetriča od nikoder, zrak se trese. Izpod neba puhti, iz zemlje vre vročina. Ljudje in živali se počutijo kakor v kotlu vročega olja.

Brodnik leži in težko sope. S pljuči je pri koncu. S težavo sope. Skoz grlo piska kakor bi se otrok trudil izvabiti glas iz zarjavelih orglic.

Breznik sedi na slami, z glavo v dlaneh. Tako mu je kakor da sam umira. V mislih ne more naprej, neprenehoma se vrti na istem mestu kakor košček papirja v vrtincu.

Nihče ne piše od doma. Ne žena, ne sin. Ali je v resnici ves svet za žico kakor to prokleta taborišče?

Rab.
Da bi vsaj Brodnik dobil pošto.
Za zadnjo uro kakor popotnico, se nekaj grenko razklene v Brezniku.
„Četudi, da bi le lažje umrl.“
Breznik je jezen in žalosten obenem.

„Hudičev svet! Sto korakov na desno — žica, na levo — žica, gori, doli — kamor se obrneš, povsod žica.“
Breznik se boji, da bo znorel.

Da bi vsaj Brodnika ne imel vedno pred očmi.
Siv obraz s črnimi brki, prosojna ušesa, lica vdrta, da se koža na kosteh sveti kakor z mastjo namazana.

Kadar ga kašelj zares prime je Brodnik ves moker od potu.
Žena pa nič ne piše.

Brodnik vsak dan sprašuje z roko. Kakor pet tankih palčic se vrte prsti pred Breznikovimi očmi.

Breznik odkima. Brodnik ve že naprej. Noči so strašne.
Teh se Breznik najbolj boji. Zunaj koraki straž po pesku, pod šatorom pa zrak tako kužno težak, da Breznika davi.

Prokleta svinjarja!
Če kašelj Brodnika dolgo ne popusti, že vplje straža:
„Cito!“
Breznik škriplje z zobmi.

„Cito, cito, glista hudičeva! Mir bo potlej, ko bomo vsi pocrkali!“
Tako gre do jutra. Ko se zdani, Brodnik stekleno gleda in čaka na pošto.
Danes morda bo.

Breznik se boji, da jo spet ne bo.
In Breznik ima prav.
Pošte ni.

Tudi drug dan ne.
Brodnik zdaj niti z roko ne more več sprašati. Le z očmi skuša uganiti Breznikov obraz.

Breznik spet odkima.
Na večer brodnik samo še hrope.
Prekleta žica!
Sto korakov vendar ni dovolj za življenje. Proti jutru Brodnik utihne. Ne gane se. Breznik sede spi, vendar ima občutek kakor včasih doma, če se je ponoči ustavila ura.

„Nekaj manjka.“
Brodnik ne hrope.

Breznik se počasi splazi do smrdeče slame in posluša. Pridrzuje sapo, da ga že boli v prsih.

Nič.
Na slami je tiho.

S strahom Breznik tiplje proti Brodnikovi glavi. Tu so prepone, in lasje, tu čelo. Hladno.

Brodnik!
Nič.

Brezniku se tresejo roke. Potlej se zavle-

bližali le v toliko, v kolikor hranijo tudi ti staroslovenske posebnosti. Ker je imel Levstik velik vpliv na pisatelje svoje dobe, se je med leti 1863—1895 pisalo jako mnogo staroslovenskih in etimologičnih oblik.

Da niso za stalno zmagale, je največ pripomogel jezikoslovec o. Stanislav Škrabec, ki jih je začel zavračati leta 1880. Njegova načela so: Pravopisu ne more biti podlaga stara slovenščina in etimologija, ker bi se s tem izpodmaknila tla slovenskemu jeziku, kakršen je sedaj in kakršen je bil v 16. stoletju. Vsak pravopis mora biti osnovan na fonetični podlagi, t. j. kazati mora resnično izreko določenega kraja in časa. Kar je od začetka našega slovstva, t. j. od 16. stoletja, pa do zdaj v vseh glavnih narečjih v navadi, se ne sme spreminjati. Kjer pa gredo narečja razna pota, se moramo držati tistega, ki je doslednje ohranilo, kar imamo skupnega s staro slovenščino ali srbohrvaščino.

Škrabec je uvedel več oblik, ki so v soglasju z izreko 16. veka, tako n. pr. rjav, rdeč (prejšnja, napačna oblika: rujav, rudeč; prvi je pisal rudeč o. Rogerij), kakršen, kolikršen itd.

Poleg Škrabca je vplival na pisni jezik še Pleteršnik po svojem slovarju (1895) in po Levčevem „Slovenskem pravopisu“ (1899), ki je bil posnet po njegovem slovarju. Pleteršnik je utrdil več etimologičnih oblik, n. pr. kimavec, škinkavec, hravec itd.

(Dalje prihodnjič.)

če prav v kot, sede in tako sedi prav do jutra z razprtimi očmi.

Sveče nima, da bi jo prižgal.
Zjutraj Brodnik dobi pošto. Pismo od žene.

Breznik ga drži v roki kakor vrv, ki je prišla prepozno.

Potlej pogleda na žig.
Dober teden je ležalo pismo v pisarni.

Nato se breznik vsede, poišče svinčnik in z nerodnimi, velikimi črkami napiše na kverto:
RETOUR

Molčečnost

Blaž je imel pridno ženo, le eno slabo lastnost je imela — znala ni molčati, čeprav je vedno zatrjevala, da zna molčati ko grob. Ker ji moč tega ni verjel, jo je hotel preizkusiti.

Nekega jutra stopi ves žalosten in skrušen v sobo. Špela, njegova žena, ga vsa zaskrbljena vpraša:

„Kaj ti je, Blaž, da si tako žalosten?“
Mož pa si pokrije obraz z rokami.
„Ža božjo voljo, povej, kaj ti je? Ali se je zgodila kakšna nesreča?“

„Oh, pa še kakšna nesreča!“ zastoka mož in se nasloni na mizo.

„No, povej, no, kaj se je zgodilo!“ sili žena v Blaža. „Ali nisem toliko vredna da bi mi zaupal, kaj se je zgodilo?“

„Meni more pomagati samo molk, in ti gotovo ne boš mogla molčati.“

„Saj bom molčala ko grob. Le povej mi!“ je dejala Špela.

„Pa naj bo. Povem ti, toda prosim te, da ne zineš nikomur niti besedice, sicer sem zgubljen.“

„Molčala bom ko grob!“ mu obljubi žena.
„Veš, kaj je? Danes sem nekoga ubil.“

„Joj, za pet ran Kriščevih! Ali te je kdo videl?“

„Nihče. To je moja edina tolažba.“
„Potem bodi brez skrbi.“

Blaž odide na vrt, žena pa vzame škaf in gre po vodo k vaškemu vodnjaku. Tam sta se sešli s teto Uršo, vaško klepetuljo.

„Kaj ti je, Špela, da si tako žalostna?“
„Kaj ne bom ko nas je pa zadela taka nasreča.“

„Kakšna nesreča?“
„Oh, ne smem povedati, mož mi je prepovedal“, odvrne žalostna Špela.

Urša postane še bolj radovedna in tako dolgo sili v Špelo da ji ta slednjič pove možovo skrivnost. Seveda, teta Urša tega ni obdržala zase, ampak raznese novico takoj po vsej vasi in tako je prišla zadeva tudi orožnikom na ušesa.

Popolodne nekdo potrka.
„Ježeš, orožniki!“ se ustraši Špela, ko zagleda oko postave „Blaž, skrij se!“

„Sedaj je že prepozno. Kar pride naj!“
„Vi ste danes nekoga ubili, ali ne?“ reče žrtvo orožnik.

„Da“, reče hladnokrvno Blaž.
Orožnik prime trdnjeje za puško in zahteva, da mu Blaž takoj pokaže, kam je zakopal svojo žrtev.

„Prav rad“, pravi Blaž in odvede orožnika na vrt. Z lopato odkoplje in razgrebe zemljo in privleče iz jame — krta. Orožnik ni vedel, ali se naj smeje ali jezi. Vljudno pozdravi Blaža in odide.

Vsa vas se je smejala Blaževi potegavščini, le ena se ni smejala — Špela, njegova žena

Pojasnilo k dogodkom ob predvajanju filma „Mlini smrti“

Deželna vlada sporoča: Dogodek 2. maja v kinu St. Rupert, ob predvajanju filma „Mlini smrti“ pred učenci Državne strokovne šole v Celovcu, je dal povod za pretirane govornice, tako da smatramo za potrebno v zvezi s tem izdati točno pojasnilo.

V dvorani je bilo okoli 380 učencev strokovne šole iz Celovca. Začetek predstave je potekel v najlepšem redu. Ko se je proti koncu predstave prikazala na platnu slika nacističnega shoda v Nürnbergu, je nekoliko učencev ploskalo. Toda takoj se je zaslislalo tudi sikanje, ki je protestiralo proti ploskanju. Po najtočnejši cenitvi je trajal ta dogodek komaj nekaj sekund. Vsled tega tudi v kabini niso ničesar slišali in so film predvajali brez prekinitev do konca.

Koroška deželna vlada je sedaj podvzela vse mere za ugotovitev krivcev. V vodstvu zavoda je 17. maja nastopila osebna sprememba. Osemnajst politično obremenjenih dijakov (vodje hitlerjeve mladine od gotovega položaja dalje, člani stranke in kandidati za sprejem v stranko kakor tudi gojenici bivših nacističnih vzgojnih šol in zavodov) je bilo odstranjeno od pouka. Dalje je odredila deželna vlada začasno odstavitev petih učnih moči. Novo vodstvo nadaljuje s preiskavo. Ugotovili so še imena dvanajstih učencev, proti katerim obstoja sum. Mnega so tudi da manifestacija ni bila sponzdana, kot so do sedaj domnevali, temveč da je le majhen del učencev šel s tem namenom v kino.

Postrgajmo nacistične ostanke

Gotovo se še spominjate, kako so se trudili iztrebiti slovensko govorico na Koroškem. Ukazali so nam: Sprich deutsch mit deinen Kindern — govori nemško s svojimi otroki. Pod nepopisnim pritiskom in sankcijami, je na tisoče slovenskih staršev pričelo to izvajati.

Nacizma je danes konec. Nihče več nam ne brani naše materine govornice. Toda marsikje je iz sile in groznje nastala nava, da in tako si ponekod še danes ne upajo govoriti slovensko. Odstranimo ta kužni ostanek nacizma! Bog nam je kot kulturnemu narodu dal lasten jezik katerega smo dolžni čuvati in razvijati ter predajati svojim potomcem. Že nad tisoč let doni naša pesem na Koroškem, pa jo bomo sedaj sami iztrebljali? To bi bilo sramotno. Očetje in matere: Govorite slovensko v svojih družinah! Sramovajte se slovenske govornice ni treba nobenemu, saj je to jezik, ki so nam ga zapustili naši očetje in katerega smo dolžni ohraniti in izpopolnjevati.

Zanimivosti

SEDEM SVETOVNIH UGANK.

Moderna znanost našteva sedem svetovnih ugank. Te so: 1. Bistvo sile in snovi, 2. Začetek gibanja, 3. Začetek volje, 4. Začetek čuta, 5. Začetek življenja, 6. Začetek mišljenja, 7. Smoter bivanja.

Tudi moderni človek, ki je zavrgel verske skrivnosti, ima vendar uganke in skrivnosti! Na večino modernih skrivnosti pa zna odgovoriti preprost verni človek: Začetek vsega življenja in vsake bitnosti je Bog in smoter ali namen bivanja je božje češčenje in sreča ali blagor stvari.

Kitajski škof Yupin je šel pred nekaj časa po pariških ulicah in videl v izložbah vsakovrstne slike grozovitosti, ki so se izvršile v zadnjih letih. Zgledoval se je nad temi slikami in dejal: „Nam Kitajcem so Japonci prizadejali strahote, proti katerim je to, kar ste morali vi pretrpeti, le majhen griček. Naša gora sega do neba. A general Čangkajšek je prepovedal filmanje teh nečloveških početij. Vojna traja le nekaj časa. Duhove moramo pripravljati na mir. Zato prepovedujejo naše oblasti razširjanje slik, ki ovekovčeajo sovraštvo.“

MISEL NA SMRT.

L.480 pr. Kr. je šel perzijski kralj Kserks z velikansko vojsko 1,700.000 mož korakal nad Grčijo. Ob Helespontu je dal sezidati visok stolp, da bi pregledal vso armado. Ko je gledal pod seboj in daleč naokrog ogromne množice vojakov v vsem sijaju, je zajokal. V duši mu je vstala misel, da v 100 letih ne bo niti eden izmed njegovih vojakov več živ.

ODKRITOSRČNOST.

Nemški pastor Niemüller je nedavno izjavil, da se v nemškem narodu pač čuje težbe nad lakoto in težko usodo toda čutiti ni, da bi Nemci obžalovali krivice, ki so jih z nacionalizmom prizadejali drugim narodom, in teror, s katerim so strahovali zasedene pokrajine.

„Slomškova čitanka“ je naprodaj v vseh trafikah in knjigarnah, kjer prodajajo „Koroško kroniko“. Cena izvoda je en šilling. Kdor bi rad imel več izvodov, jih lahko naroči pri upravi lista: Celovec, Funderstraß št. 1. Ker je tiskano le omejeno število izvodov, Vam priporočamo, da z nakupom pohitite.

Cvetje in klasje

IZTOK: VOZAR ALBIN

Albin je skoraj vsak dan vozil bukova drva iz Kokre v Kranj. Saj jih ni rad, toda zaslužiti je bilo treba. Ko je sedel na vozu in gledal v kimajočega konja, je bil z mislimi doma, v Gorenjah. Albin je bil rojen za grunt, saj je bil najstarejši na Govekarju. Ves mrtev je bil na zemljo. Ob nedeljah je pohajal po njivah, prečenjeval rast in jo meril s sosednjimi. Pšenica klasi, lepa je, lepša kakor Skodlarjeva, ki je na nekaterih krajih redka. Detelja je v taki rašči, da ne vidiš zajca, če se skriva v njej.

Albin je ves kakor stari, ki sine v delo, čeprav je že sam sebi nadložen. Za oranje ni več, tudi na hlapca ne stopi, če zdevajo v stog, drugega se pa ne poprime. Še košnje, čeprav dolgo ne zdrži. Začeti pa vendarle vsako leto hoče. Njegova kosa prva zamahne, za njo Albinova, potlej Gašperova, nazadnje hlapčeva.

Govekarjev grunt je med večjimi v vasi in Govekar ima besedo med možmi. Pošten kakor je, ne pusti krivici do diha. Tisto leto ko so se hoteli na lep način stepsti berača Anžona, je Govekar zagrml.

„V naši vasi je bil rojen, tu je zrastel. Bog pomagaj, če se je zapustil. Na roko mu moramo isti. Sluga, čebelnjak imaš že deset let sem prazen. Jaz ga dam na svoje stroške toliko popraviti, da bo imel Anžon stanovanje. Če mu nihče ne da hrane, pri meni jo bo dobival.“

Dedci so zijali, nihče ni upal ugovarjati. Govekarja so spoštovali. Kakor je bil pošten, je bil volk na zemljo. Za ped zaorane meje bi se spustil v pravljanje. To so vsi vedeli. Ob košnji je ob mejah sam kosil, tudi Albinu ni zaupal. Gašperju pa celo ne. Fant je bil zaletel.

Trdo je pretresel Govekarjev grunt Albinov korak, ko se je zagledal v Potovčovo s Suhe. Albin je dolgo molčal, nazadnje je Govekar prišel na to.

Nekega večera, ko sta z Gašperjem ravno mislila spat na podstreho, so oče hrknili za mizo: „Albin, če vlečeš Potovčovo za nos, sem se zmotil v tebi, če misliš zares, si se pa ti v meni.“

Nič več. Govekarica je dvignila glavo in strmel v moža. Ni mogla razumeti.

Albin je nekaj časa stal, potlej pa mirno prihl.

„Tako? Potlej sva se oba zmotila.“ In je odšel na podstrešje, kjer sta imela z bratom sobo.

Od tega večera dalje je bilo pri Govekarju čudno. Govekar je bil molčeč. Albin pa tudi tako samstoj, da se ga je še mati izogibala.

„I kaj kuje?“ je vprašala Gašperja. „Ti kaj pove?“

„Nič“, je zamahnil mlajši. „Vem pa, da očeta ne bo poslušal.“

„Moj Bog“, je Govekarica sklenila roke. „Udarila se bosta.“

Pa se nista. Malo pred košnjo je Albin vprašal očeta kako misli radi Potovčeve. „Povedal sem, kar sem mislil. Ta ne pride k hiši.“

Albin ni udaril niti z besedo. Hudo mu je bilo samo zavoljo zemlje. Stari Potovec je ni imel dosti. Še za dom se ni pridela. Z vožnjami je toliko doslužil, da je šlo. Sedaj se je postaral, postal je betežen in Albin mu je bil všeč.

„Oče mi ne bodo dali, če vzamem Micko. To vam povem naprej. Rad jo pa imam. Kakor mislite.“

„Samo njo imam. Če ti je prav, pridi. Vozil boš, kakor sem jaz.“ Tako sta se Potovec in Albin domenila.

Govekar je slišal oklice. Ni se zganil v klopi, ker je vedel, da so se vsi gospodarji obrnili nanj. Čeprav se mu je zdelo, da se mu para srce, tega ni hotel pokazati. Rad je imel Albina, ker je bil z zemljo kakor zlepa ne kdo. Gašper mu še malo ni bil podoben.

Zunaj cerkve se mu je pridružil Skodlar. Nekaj časa sta šla tiho, potlej je sosed rekel: „Težko boš brez Albina. Takega ni v vasi. Ko bi ti malo popustil?“

„Vsak sam ve. Noben Govekar se še ni zlomil“, je rekel temno.

„Potlej je Albin pravi“, je zbedel Skodlar. Govekar ga je skoraj hvaležno pogledal. Na ohcet je Albin vabil vse. Mati in Gašper sta šla, oče pa so odklonili.

„Da ne boste rekli, da sem šel s kregom od hiše“, se je sinu tresel glas. „Pošteno sem mislil. Kar delate, ni prav.“

„Ti me boš učil?“

„Ne učil, povem pa lahko, kar mislim.“

Na ohcetni dan je bil Govekar ves dan

v polju. Sedel je na ozarrah in gledal proti Suhi. Se jest ni prišel domov, čeprav mu je žena precej napekla.

Skodlar se je že nameril k njemu, pa se je po poti premislil.

„Naj se zgrize, sicer mu zna še škodovati.“

*

Na koncu Britofa je Albin oživel, le konj se ni zmenil za nobeno stvar. Mirno je klamal po desni strani kakor je bil vaje vsa leta, težka kolesa so drobila kamenje.

V Albinu pa je vse drhtelo. Sam sebi se je čudil. Vsaj vsak drug dan se je peljal mimo rojstne hiše mimo njiv, na katerih je tolikokrat orl, pa vendarle je komaj čakal, da je prišel do zadnje britofske hiše.

Skočil je z voza in šel ob strani. Pri prvi hiši v Gorenjah se mu je že zdela, da diši po domu. Prijatelji so ga ustavljali, spraševali. Albin je odgovarjal in se smejal. Saj ni vedel zakaj, toda pri duši mu je bilo dobro.

Na Štefetovem travniku so kosili Mahali so mu, naj ustavi. Obstal je.

Štefe se je zibal proti venji.

„Kako fant? Tak si, da bi lahko brez konja vozil.“

Albin se je smejal na ves glas.

Štefe je pomežiknil. „Ne preveč glasno, da te oče ne slišijo. Odkar so ti prepovedali hoditi domov, so kakor zgubljeni. Na zunaj jim ni videti, jaz pa jih poznam in vem, da ostane samo dvoje: ali se bodo zlomili, ali pa znoreli. Ti se drži, fant. Dober si bil. Čudim se staremu, da se je takrat zaletel. Kar potrpi. Še vse bo prav.“

Albin je peljal mimo doma. Na dvorišču ni bilo nikogar, okno v čumnatu je bilo na pol zagrnjeno. Albin bi prisegel, da je videl očetovo glavo, ki se je koj zamaknila, ko se je zasukal.

Dišalo je po senu in po zvenem cvetju. Albin je globoko dihal. Na ovinku se je obrnil. Okno je bilo popolnoma odstrto. Zdej je bil prepričan, da je oče stal za njim.

Pot do Kranja je presenjal. Na voz se mu ni dalo. Šel je za vozom in mislil na ženo. Reva je. Nekajkrat ga sprašuje, če mu ni žal, da jo je vzel. Ko bi šel ženo iskat kam drugam, bi imel grunt.

Potovec je zadovoljen. Rezi pomaga kakor le more, zvečer pa oba komaj čakata, da se Albin vrne. Reza vzame kov, Albin odkomata konja, oče ga odpeljejo v hlev. Potlej sedejo k večerji.

Albin je srečen, toda tako nikoli, kakor takrat, ko seje tistih nekaj zaploti njiv, ki se drže Potovčeve bajte. Reza ga razume. Vodi mu konja in se neprehoma obrača nazaj.

„Kaj me gledaš?“ se nasmehne Albin. „Po zemlji ti je dolgčas. Ti nisi za na cesto. Vidim te.“

„Samo da živiva in da smo srečni.“

Albin more gospodariti samo v sanjah. Tedaj obrede vse, kar varuje roka očeta Govekarja. Vse njeve s konca vasi, travnik nad Kokro. Dolgo njivo, ki se kakor rog zavija ob gmajni in široko njivo, ki je kakor velikanjska plahta. Ko obere še vse travnike in gozd, je treba vstati in iti zapregat.

Drva so zložena. Albin je spravil denar in pometel deteljo izpred konja.

„Hi!“

Voz se prijetno trese skoz Primskovo.

Znamenje Blažunova hiša, Span, Korenov. Albin je čudno nemiren. Tam je Govekarjeva. Albin napenja oči. Okno je zagrnjeno. Prav do kraja.

Dvorišče je spet prazno. Nemara so vsi pri košnji, ali pa se očeta bojijo.

Voz ropota, skoraj bo prišel do konca hiše. Albin leži na koci z rokami pod glavo. Cesta je prazna.

Konj je obstal. Albin je videl senco, ki je stopila izza zidu, toda ležec je ni mogel spoznati.

Zdej sedi.

„Oče!“

Govekar drži konja za uzdo in ga obrača. Albin ne more do besere.

Voz stoji na dvorišču.

„Kaj vam je, oče? Ste bolni?“ Albin je v strahu. Očetov obraz je bled in potan.

„Oba sva se zmotila“, je bruhnil. „Domov pridi, saj vidiš z Gašperjem ni nič. Z zemljo dela kakor z mehomo. Ni za grunt.“

„Oče!“ — stiska Albin roko Govekarju.

„In Reza naj tudi pride in Potovec in še tisto, kar si kupil, kako mu je ime?“

„Kakor vam oče; Jernej je.“

„V hišo stopi, konja bom jaz peljal v hlev. Saj bodo mati precej prišli.“

Albin stopa čez prag. Velik je in neupogojen: pravi Govekar.

Jetrbenk Mines & Co.

(Nadaljevanje in konec.)

— Čakaj, grem jaz prvi, se je ponudil Slavic Frankenštajn. Pa meni da v roko bom jaz prodajal. Naredita se kakor, da jaz prodajam. Za meno! In so vstopili... Ko jim je zlatar s svetlimi, črnoobroblijenimi naočniki želel dober dan, so bili še vsi zmedeni, ko so se ogledovali v mnogih zrcalih. Bernik je imel vtis, da od vsepovsod lezejo v trgovino nepoklicani radovedneži, med katerimi gotovo ne manjka kaknega policijskega agenta. Slavic je prvi odzdravil, potem sta se spomnila tudi onadva.

— Kupujete zlato? — mu je ponudil epruveto. Zlatar je naredil strog obraz in rahlo nagrbnčil čelo.

— Mislite, da je to zlato? je malo nejevolno in posmehljivo premeril mlado trojko Frankenštajna, je užalilo to omalovažujoče, večje vprašanje. Tone pa že ni več verjel.

— Preizkusite, ha, pa boš videli!

— Bom, — je mirno odgovoril gospod in odšel za zaveso. — Trenotek! — se je še opravičil. Potem so se nekoliko sprostiti. Bilo jim je, kakor, da se je zasvetilo v negotovosti.

— Misliš, da bo? se je bal Tehovnik.

— I, seveda bo. Gotovo vem, da je zlato.

— je znova potrdil Bernik.

— Treba je samo paziti! Gotovo nas bo hotel ogoljufati.

Tedaj je stopila izza španske stene čistiljiva gospa, očividno zlatarjeva žena in se sladko, priliznjeno nasmejala.

— Kar naprej, mladi gospodje, vsak na en čaj, izvolite! — Dvignila je zapirno desko pri pulu in se postavila v pozo natakarka. Tedaj so se ujele njihove oči in si v trenutku potrdile: Je, zlato je! Slavic Frankenštajn je zamižal, kakor, da stoji pred žiljensko važno odločitvijo in mora še premisli, kaj mu je storiti. Bil je mučen trenutek in gospa ni vedela, če morda niso prav razumeli in ali naj jih povabi še enkrat. Tedaj je Frankenštajn rešil položaj.

— Mudi se mi, gospa, nimam časa, oprostiti.

— Nič hudega, pa drugič. Odšla je.

— Viš kaj bi storili ti, Bernik?

— Zakaj pa ne gremo? — je vprašal Tone.

— Viš, ti ničesar ne vidiš! Vidva nič ne vesta. Ali nisi videl, kakšne židovske obraze imajo ti ljudje? To so židje in prav smo storili, da nismo šli! S čajem bi nas opeharili za zlato. Če nam bo pošteno plačal, si mi lahko sami kupimo še kaj drugega, ne samo čaj!

Zlatar je bil radoveden odkod zlato in počem in če ga ima še kaj. Tedaj je Bernik stisnil Frankenštajnu dve novi epruveti zlate rude. Slavic se je znašel.

— Še toliko, gospod. — Zlatar je bil vznemirjen.

— Morda pa še drugič kaj, ne? — Naredili so se za šeststo petdeset dinarjev. Slavic je vtaknil bankovce kar v aktovko in so se brž poslovili. Še gospa jih je prišla pozdraviti.

Čez pol ure so sedeli v ozki rdečkasti sobi v buffetu Daj-Dam, z litrom sladkega barmeta na mizi. V žepu je imel vsak škatljo cigaret in nove vžigalice. Pri drugem litru je Frankenštajn izkoristil priliko in spet dregnil Bernika.

— Sedaj nama lahko zaupaš nadalje. Primojduš, da ne bova nič govorila, ali ne, Tone?

— Seveda ne! — Bernika se je bila začela oprijemati pijana sladkoba in ni več okleval. — Poslušajta! Zadnjič, bilo je menda oni petek. Lازل sem po Jetrbenku z našim psom. Rešeto sem imel s seboj, capin in pinceto. Sem dejal, da bom našel kaj novega za Kušerjaka, kakšnega polžka ali buba. Jetrbenk je hrib z nekoliko drugačno geološko podlago, kakor drugi hribi tam naokoli in tudi je zaznati v tistem delu precej značilnih kraških pojavov, kar da slutiti, da bi se morda našla kaka nova kraška jama, v kateri je prav lahko upati na kakšno posebnost, kar se polžev ali hroščev tiče.

Hrepenenje

Spoznal bi te rad, rastoča pomlad, v vseh tisočerihi, v vseh raznoterih kipenjih src!

Toda zaman pričakujem...

V meni je greh na ustnah utrlil otroški nasmeh in zdaj kot berač za denar, za lepoto potrpi moledujem.

Ciril Vider.

kajti, tu se ravno spajajo nekako Alpe s Krasom in take izredne prilike v pogledu tal ustvarjajo, oziroma hranijo marsikakšno nezasišano skrivnost. Torej skratka, ozemlje je zanimivo in v moji stroki zelo obetajoče.

Frankenštajn in Tone sta bila malo osupnjena nad učenjaškim izvajanjem Bernika, katerega sta sicer imela za navadnega repetenta, kakor so rekli tedaj takim, ki so razred ponavljali.

— Kar naprej! je silil Slavic in nihče bi ga več ne prepričal, da Bernik ne govori čiste resnice.

— Brskal sem in brskal, pa nisem nič posebnega dobil. Par Helicigon — vesta, to so taki okrogli polži, malo večji in enega vijoličastega brzca sem ujel v žveplenkovo škatljico živega, to je bilo vse. Ura je bila skoraj poldne in sem jo mislil pobrati že domov.

Pa mi je nekaj reklo, vesta, človek, ki ta vzgojen instinkt, nagon — naj grem še pod tisto skalo pogledat, ki se je dvigala nad menoj. In sem šel. Sem rekel, saj me nič ne stane. Najprej sem si malo ogledal, potem sem dvakrat čavnil s capinom in odkrušil skalo. Ha, kaj mislita! Sam nisem verjel. Prikazala se je majhna duplina, nekaj podmol, pod katerim se je rumeno zasvetlikalo. Sonce se je bilo tedaj ravno obrnilo proti duplini in bil je zares čaroben pogled. Koj v prvem trenutku sem mislil, da je zlato, potem pa nisem več verjel. Saj poznate tisto Erjavčovo zgodbo „Ni vse zlato, kar se sveti“. Ko sem končno le odkrnil majhno štrlino in jo potežkal, sem prišel do spoznanja, da to ne more biti nič drugega kakor zlato. In kakor vidite, je.

Dolgo sem strmel in mislil, da sa njam. Si bral Karla Maya, Frankenštajn? No, vidiš, lahko si predstavljaš, kako mi je bilo. Kar strmel sem, ko sem prišel domov, sem zvedel, da je ura tri, da sem zamudil vlak in kosilo. Kamenja z zlatimi zrcni pa sem nabral za pol koša.

Onadva sta samo žijala. Tehovnik sploh ni mogel izreči besede. Vino jim je bilo stopilo že v glavo. Frankenštajn je privlekel iz žepa veliko birmansko uro.

— Pri pijanosti časa hitreje teče, je možko ugotovil in z župansko kretnjo vtaknil uro v telovnik. Tričetrt na pet je.

— Ko sta že to zvedela, vama bom zdaj zaupal še moj načrt, kaj mislim s svojo najdbo.

— Veš kaj, ustanovili bi rudniško družbo, ki... ga je prekinil Slavic.

— Pa res je vzkipe! Tone, ki sicer kar ni mogel do besede.

— Počakaj, saj to imam vse v računu. Vidva sta moja prva zaupnika, toraj kako bi se izrazil!

— Prva delničarja, ne? je vstavil Slavic.

— No dobro, delničarja. Družba bi se imenovala nekako takole: Jetrbenk Mines & Co., ali ne? Idealno, pravim. Jaz bi bil vsekakor prvi ravnatelj, to bi se reklo glavni ravnatelj.

— Ti bi bil generalni direktor. Seveda! Frankenštajnu so bili takile naslove že od nekdaj všeč.

— Tebe, Slavic, sem mislil za tajnika, to se pravi za generalnega upravnika, Tone pa bi imel blagajno, ko je malo boljši v matematiki ali ne?

— Tako se bo zgodilo. Zdej bo že čas, da gremo Frankenštajn kar ti plačaj, na stotak meni se že vrtil Bernik se je opotekel. Frankenštajn pa je plačeval natakarku. Dobro da ni nobeden nudil kdaj so prišli na kolodvor. Tako se je končala prva in ustanovna seja rudniške družbe „Jetrbenk Mines & Co.“ z mačkomo.

Tisti večer sem jih dobil v čakalnici tretjega razreda, ko so sedeli na najbolj skriti klopi in kadili Morava. Se sanjalo se mi ni, da se je bilo kaj takega zgodilo, ne da bi bil jaz zraven. Bernik mi je ponudil cigareto in sem prisedel. Povedali so mi vse od kraja in nazadnje mi je bilo žal, da sem ravno radi tiste francosčine lezel v šolo, ko se mi je vendar nudila prilika, da postanem prvi delničar pri tako donosnem podjetju. Krepko sem potegnili cigareto in bilo mi je všečno, če bi me pri priči ugle dal razrednik.

— Ha! Zdej se ne bomo več skrivali s čiki po straniščih, je rasposajeno ugotovil Frankenštajn. Jaz sem bil prav takega mnenja. Kdo nam sploh še kaj more? Saj smo vendar postali lastniki prvega zlatega rudnika v deželi! Bil sem vesel, da bi zapel, a me je nekaj skrbelo.

— Bernik, kakšno fankcijo misliš dati meni?

Nate smo pa čisto pozabili! No, ti boš tako in tako moj prvi zastopnik. Takorekoč, nadomeščaj boš mene, kot generalnega direktorja v odsotnosti. Saj sta, zato, ali ne, Frankenštajn? On je priklimal in bilo je urejeno. Potem je Bernik izvlekel iz žepa še tri stekleničice z zlatom in nam jih razdelil za vzroke. Potem smo si segli v roke, kakor kaki bankirji ali sploh visoki, olikani gospodje in se razšili. — Bil sem neizmerno truden, čutil sem rahlo pijanost in naveščenost. Življenje se mi je zdelo vendar tako preprosto, kar nenadoma. Zdaj nisem imel več skrbi radi šole. Staviti bi šel za cigareto, da si upam zagnati aktivko v reko, ne, da bi mi bilo le malo zato. Imel sem zavest, da sem zastopnik generalnega direktorja družbe „Jetrbenk Mines & Co.“.

Naslednji dan je bil izlet. Vso pot domov sem resno premišljal, ali je sploh vredno hoditi na izlet, saj v šolo tako ne bom več šel... Raje bi šel k Berniku in bi šla na Jetrbenk, na kraj sreče. Ha, saj bi ne šla več po polže, vrag vzemi tisto znanstveno šaro s plesnivim profesorjem vred! Kaj so polži in vsa golazen v primeri z zlatim rudnikom!

Vso noč nisem zatisnil očesa. Zjutraj sem se vendar odločil, da grem na izlet. Bernika ni bilo. Frankenštajn je hodil na meščansko šolo in je ravno tisti dan sedel pri prvi matematični uri v šoli, ko se je ustavil pred poslopjem krasen črn avtomobil s številko 1. V razred je vstopil šolski ravnatelj in povprašal, če je Frankenštajn v šoli. Generalnega tajnika so pospremili do avtomobila in ga v varstvu detektiva odpeljali pred šolo, v katero je hodil Tehovnik. Tudi on je čez nekaj minut že sedel v udobnem sedežu poleg Frankenštajna. Pred njiju je sedel še nek drug, zelo eleganten gospod. Avto je z lagodno brzino prečkal živahne mestne ulice in zavil po široki asfaltirani cesti v smeri proti planinam. Frankenštajn se je v sedežu nekajkrat zganil, kakor bi hotel svojem tovarišu nekaj povedati, a ni mogel, ker je bil detektiv preblizu. Bog ve, najbrž mu je hotel šepniti, da pelje ta cesta v smeri proti Jetrbenku in da se prav nič dobrega ne obeta. Gotovo so že zvedeli za vso skrivnost tudi na policiji in sedaj bodo raziskovali. Hudega najbrž ne bo, a vendar, kar takole na lepem priti ob službo glavnega tajnika, to je malo nerodna zadeva.

Tehovnik je samo molčal. Še z očesom ni trenil. Pred Jetrbenkom so se res ustavili. Poiskali so Bernikovo hišo, poiskali mater in jo povprašali, kod je sin. Stanko je bil že zgodaj odšel nabirat polže.

Za prvim avtomobilom je pridrvel kmalu še drugi, na katerem je sedela rudarska komisija, kup inženjerjev in montaničnih kandidatov z mestne univerze. Potem, ko so zaslišali Frankenštajna in Tehovnika, so se podali vsi na Jetrbenk, kjer naj bi našli Bernika. Njega ni bilo. Montaniščna komisija je po večurnem raziskovanju kamenin na Jetrbenku znanstveno ugotovila, da ga na Jetrbenku samorodno zlato nemogoča pojava.

Kup prahu se je bil polegel in Bernik je odslej nekoliko redneje hodil v šolo. Časih sem ga vprašal, kako je kaj z družbo, pa je skomizgnil z rameni. Potem je dodal: Počakaj, da potihne. Sicer lahko res kaj najdejo.

Pol meseca kasneje pa je kustos deželnega muzeja kranskega po čudnem naključju ugotovil, da je nek prebrisan zlikovec zamenjal kos samorodne zlate rude iz zgodovinske mineraloške zbirke barona Žige Zoisa za natanko tak kos bakrenega kršca.

Tako so za vekomaj propadle sanje o zlatokopu „Jetrbenk Mines & Co.“. Glavni ravnatelj pa je bil za eno leto izključen iz mestnih šol.

Duhovniki v taborišču Dachau

Pri pregledu žrtv Dachaua je vsekakor treba omeniti tudi številne duhovnike, ki nikakor niso bili izvzeti pri širjenju brezobzirne nacistične ideje. Trdijo, da je v Dachau umrlo 2000 duhovnikov. Poročilo od 15. marca 1945 navaja 1493 duhovnikov iz 144 škofij.

Poljakov je bilo	791
Nemcev	261
Francozov	122
Čehov	73
Avstrijcev	64
Holandcev	38
Belgijcev	34
Italijanov	29
Jugoslovanov	19

Po dostojanstvu je bilo med njimi: en nadškof, dva pravoslavna arhimandrita, en škof in dva opata, dva arhidijakona, dva generalna vikarja, štirje prelati, dva monsignorja, enajst kanonikov, enajst vseučiliških profesorjev, trije redovni provincijali, pet redovnih predstojnikov, en prošt in šestnajst dekanov, 484 župnikov, 30 volajskih duhovnikov, 342 kaplanov, 176 veroučiteljev, 246 redovnikov, 86 klerikov in 85 bogoslovcev.

F. S. FINŽGAR:

NJIVA

Vi, trdi ljudje, ki bratov nesreče in žalost tajite, ki glasno hrumite, če kdo kaj o bratov vam reči pove, očesa odprite in videli boste roj solzan, ušes ne mašite in bil vam bo nanje jok glasan.

Le z mano stopite v revežev kože, kjer stiska, nadloge prebivajo, kjer solze sirote prelivajo in potlej trpite gorje, če mogoče!

Simon Gragerčič.

Kadar koli hodim po tisti stezi, se razveselim. Ozka je, komaj ped široka. Ob njej ne rasto aloe in palme, ne diši jasmín in ne hiacinti, se ne košatijo pinije in ne oranže. Takih otrok vedro-jasnega juga ni ob tisti stezi. Trdoživi trpotec poganja ob njej semena bogate štible, ob grmičju cvete šentjanževa roža, z leske se vsipajo abranci, kakor mrtvi, črvič. Tudi ni ta steza po nepotrebnem skrivljena in vijugasta; zakaj ni je zamislil umetni vrtnar, da bi mogel krajsati brezdelju prazni dolgčas. To stezo je shodila noga, kateri se mudi v rano jutro k delu, ki hiti ob žaru večernice z dela zopet k delu, k ognjišču, v hleve... Zatopa teče stezica po polju, kakor bi rjav, od dela shujšan prst kazal in ukazoval: Naprej, na delo! Nič na desno, nič na levo! Še njive se ne ogibaj! Kar čez njo! Čez brazde, čez lehe! Zakaj ti, ljudstvo, združeno z grudo, nisi kakor gospoda iz mest, tudi nisi kakor obrtnik in tovarnar! Tem je rodoviten slednji dan, tebi rodi gruda samo pol leta. Zato nič ovinkov — k cilju...

Razjokal bi se ob tej misli. Tedaj ti, ratar, ko ni nikogar, da bi ti pisal ure dela — petelinji klic je tvoja tvorniška sirena — ti, ki si vsak boljši prigrizek odrugaš od ust, da nasičuješ druge — tebi je krivična celo gruda, ki zapne svoje nedri in ti je dojilja samo pol leta! Razjokal bi se na tisti stezi...

In vendar, kadar hodim po njej, se razveselim. Zakaj, ko zagostoli škrjanček, ko zaduhti mlado seno, ko se zganejo sredi ograbkov beli rokavci, ko zapoje koščevno kladivo na klepičih monotonno pesem, ko se sredi žita ukrešejo plameni rdečega maka — takrat se razveselim na tisti stezi, ker vem in čutim, da hodim po domovini, ki je tako neizmerno lepa, da bi se pri-pognil in bi jo poljubil... Na koncu tiste steze stoji na bregu hrast, star, močan, kakor zamišljen gospodar, koščeni možakar, sredi svojega grunta. Pod njim je cilj mojih izprehodov. Zdi se mi, da je ob tistih urah to drevo moj najboljši prijatelj. Njegovo bitje ne šepeta, kakor tam dolj ob vodi topoli, blebetavi opravljivci. Hrast molči, razmišlja in sanja. Misel in sanja je pa edina poezija življenja. Ker resnica je trpka, boj je vroč in znojen, visoko visi jo kolači belega kruha, in ni igrača, če se dokoplješ do njih. Sami se ti ne odkrhnejo in ti ne padejo v naročje. — Sanja se pa pripogne sama do tebe, poboža te in te povabi seboj — in ti naliže čašo. Ko jo okusiš, zdrzne s tvojih pleč križ, noga se izmakne iz blata, kamni izpodtike se odvalijo s ceste, ki je gladka in vodi brez truda visoko gori pod zvezde...

Pozdravljen, prijatelj, pozdravljene tvoje

in moje sanje! Pod hrastom mi je postal mah mehko ležišče. Tik ležišča je velika prometna cesta mravelj, ki tovorijo težka bremena do svoje trdnjave, ki je pohosno sezidana nekaj korakov od hrasta na robu brežiča. Na hrastovem lubju se je utaboril brezdelno aristokrat, mogočni rogač, ki je ogledoval trpljenje mravljičega rodu z visoke višave in, oborožen s krasotnim rogovjem na neumni glavi, topo zabavljal socialnemu vprašanju manj vrednega ljudstva. Toda nekega dne se je zgodilo, da je ležal rogač vznak na tleh in psovano ljudstvo pridnih mravelj si je delilo bogate kolone...

Tedaj sem se obrnil od te pojedine, a žalosti ni bilo v moji duši. Veselo oko se je ozrlo na njivo pod brežičem. Čudna njiva. Ni prešernodolga in ne široka. Še vogalov nima. V kotanji jo je izkopala pridna roka, ki je v boju za obstanek zgrabila rovnico, udarila in potrkala na grudi zemlje in jo ogovorila: Daj mi kruha!...

Mož in žena sta globoko sklonjena dvigala motike. V vstrajnem taktu so poškrpavali kamenčki, zameseni v prst, od udarci železa. Mož je postal češče in se oddihaval. Z rokavom je potezal po čelu in si brisal pot. Takrat sem videl njegovo obličje. Izza prstene polti se se svetlikale blede, prosojne lise. Tudi pokajšljeval je. Žena se je takrat vselej obrnila do njega. Na obrazu tiha skrb, sočutje, kakor prošnja: počij, ljubi moj! Te zdeluje trud! Mož se je pa ozrl na ozare, kjer je čepela kopa otročičev in z bilko kligala murna iz luknjice, pa ni odlegel od dela. Še globlje se je sklonil, in motika je hitreje zapela lačno pesem: Njiva, daj mi kruha! Pogled jih tamkaj na ozarah... Ne sejejo še — pa bi radi že želi... In njiva je odgovorila s tenko soparico, ki se je kadila iz nje, z brstečimi kalmi, ki so bogato zelenela na njenih prsih, z voljnimi vzdihli, ki so se glasili izpod motik...

Pa je minulo nekajtednov...

Na njivi ni bilo več moža. Črna ruta na glavi vdove se je sklanjala globoko do zrelega klasja, na ozarah pa so še takisto sedeli otroci... Ko se je vdova ozrla po njih, se je sključila še globlje. Pokleknila je na njivo. Njeni prsti so se pogovarjali s sadeži na njivi...

Bodi pravična, ljuba zemlja! Obrodi mi! Pogled, kako te rahljam, kako te božam! Kaj se pripogiblješ, ti glava kapusova? Ne legaj na zemljo, segnileš. Osujem te. Takole! Kvišku! Pogled jih koncem njive! Vsi čakajo na te. Aha, raztrgal si se mi, plevel nepridiprav! Ne tako! Ne bo pila tvoja korenina iz moje njive. Izderem te!... Ljubezen matere je rodila ljubezen do grude... Vročina srca je žarela v sadikah, sadike so rodile sad...

Dan se je krčil... Voziček za vozičkom pridelka je spremljala vdova v svoj dom. Na njenem obrazu ni bilo obupa pred trdo zimo...

V mojem srcu se je pa rodila nova misel, nova želja: Da bi mi bilo dano, dobiti iz srca te vdove vročino njene ljubezni do grude, in vzeti pridnost iz njenih prstov, pa bi vse posejal križem po njivi, ki je premalo ljubljena in premalo spoštovana od lastnih otrok! Zakaj ta njiva je — domovina

Skrivnosti pragozd

Ce se bohoti ob bregovih Amazonke rastlinstvo v krasoti in bujnosti, da nikoli tega, je nič manj res, da se je tudi živalstvo razplodilo do čudovite mnogoličnosti. V drevju neumorno telovadijo opice. Veverice jim delajo družčino. Precej počasneje se selijo po vejevju lenivci. Krošnje dreves so obenem bivališče neštetim pticam. Toliko je krilatih gostov, da bi bilo treba o njih napisati celo knjigo. Gotovo so izmed njih najbolj znane živopisane papige in drobni kolibriji. Ob istem času, ko tekmujejo kolibriji in metulji med sabo v svetu vonjav in cvetov, se plazijo pod njimi vitki jaguari nesišno skozi goščavo. Kač je nič koliko. V vodi živi velika Anakonda, ki doseže včasih tudi 10 metrov dolžine. Tudi na suhem lahko naletiš nanjo, celo na drevesa ti pleza. Strupena ni, ima pa silno moč. Ovije se svojim žrtvam okoli života ter jih stisne, preden jih pogoltne. Pravijo pa, da se človeka ogiblje razen v vodi. Želvam se menda nikjer na zemlji tako dobro ne godi kakor v Selvah. Nikjer namreč jih tako malo ne preganjajo. Sicer veljajo njih jajca za slaščico, ki se lahko za drag denar proda. Zato se ne manjka ljudi, ki hodijo jajčih ležišč iskati in pleniti. Ker pa pride na vsakih 10 štirjaskih kilometrov en sam človek kot prebivalec, si lahko mislimo, kako malo trpi želvji rod zaradi človeške grabežljivosti.

V primeri z bohotnostjo rastlinskega in živalskega sveta pomeni prisotnost človeka kaj malo. Le ob rekah, ki so v pragozdu najpripravnije prometno sredstvo, se je

Ce bi kdo te davne priče človeške omike izkopal na beli dan, kolika pridobitev bi to bila! Sedaj sega naše zgodovinsko znanje nazaj do Egipčanov ob Nilu in do Sumercev ob Evfratu. Odkritje prastarih kulturnih središč v jedru Brazilije bi naše prestave o začetkih človeškega razvoja močno preobrazilo. Še zanimivejše bi bilo, če bi se komu posrečilo, da v pragozdu najde žive potomce teh davnih kulturotvorcev.

Ali kaj — nemara so to prazne sanje? Kdo ve! Selve so velikanske. Moral bi jih kdo prehoditi od enega konca do drugega, da bi nam potem lahko povedal, ali so notri skrivnostni kraji ali jih ni. Angleški polkovnik Fawcett je to res poskusil. Dvajset let je tega, da se je odpravil v „Zeleni pekel“. Ker ga ni bilo nazaj, so ga šli iskati. Srečno so se vrnili — a brez njega.

Za mlade mamice

Novorojenček nam prinaša vsak mesec nova presenečenja tako, da naše mamice že kar težko čakajo, kdaj jim bo njihov malček zopet kako „zagodel“. Kako je z otrokom v poedinih razdobjih, vam takoj povem.

Prvi mesec: Okus in vonj sta razvita, druga čutila pa še ne. Dojenček največ spi, a če gleda mežika. Tudi mraz in toplota občuti. Razloči ljudi, ki se mu dobrikuje od onih, ki zanj nimajo prijazne misli.

Drugi mesec: Poleg okusa, vonja in tipa je uho bolj dovzetno za zvok, čeprav še ne razlikuje glasov. Sesa prst. Večkrat debelo gleda na kak svetel predmet. Odklanja mrzlo in prevročno hrano, grbanči čelo, brca z nogami ter krili z rokami.

Tretji mesec: Uho je kar oživelo. Otrok sliši in se obrača proti smeri od katere prihaja glas. Razloči glas domačih, ki se ukvarjajo z njim in ga hranijo. Oči obrača proti osebam, ki hodijo po sobi. Giblje z glavico, jo dviga in pase ovčke.

Četrli mesec: V tem času slišimo že glasove otrokovega podzavestnega klepetanja. Otrok se prijema za ročice, jih opazuje in se igra s prstki. Duševni razvoj napreduje; otrok že zasleduje predmete.

Peti mesec: Otrok sega po predmetih, jih ogleduje, nekatere maši tudi v usta. V tem času je skrajni čas, da odpravimo njegovo tegobo in jezavost.

Šesti mesec: Sluh je zelo dobro razvit. Zelo rad posluša glasbo in petje. Tip je zelo dobro razvit. Sedaj ima že smisel za igrače. Vse kar mu ugaja nese v usta. Otrok spoznava predmete, pa ne ve, kakšni so. Tudi spomin se pričnaja buditi.

Sedmi mesec: Otrok sliši že oddaljene zvoke, n. pr. korake po cesti, bitje ure, zvone nje v cerkvi ali godbo na cesti. Vse to posluša pozorno in z gotovostjo razloči poznane glasove. Spozna spremembo hrane ali spomembo oseb, obleke itd. Skuša se dvigniti in včasih stoji držeč se za oporo postelje. Prihajajo prvi zobki.

Osmi mesec: Otrok opazuje kako govorimo. Posluša prijetno godbo, a odklanja ropot. Največji užitek mu je še vedno jed. Otrok se dvigne in tudi že sam stoji. Čas je, da ga pričnemo navajati na snago. Otrok bo s tem kmalu zadovoljen. Sedaj je že tako močan, da ga pustimo brez skrbi sesti na posodo in ga tudi lahko pestujemo.

Deveti mesec: Otrok poižkuša govoriti, na vprašanja kaže na predmete, a na njihovo obliko (je predmet lep ali grd) odgovarja z glavjo. Poižkuša plezati in dobro stoji. Razume, če ga hvalimo oziroma grajamo.

Deseti mesec: Otrok pozna in tudi spozna že več oseb. Kaže tudi smisel za barve. Pozna tudi že nekaj predmetov. Zanima se za daljavo, se oddaljuje od svojega „stalnega“ prostora in proizvajajo razne nerazumljive glasove.

Enajsti mesec: Zelo rad posluša sestavljanje besed. Roke spretno uporablja, zna prositi z njimi in se zahvaliti. Vse domače prav dobro pozna. Imen sicer ne more povedati, a z roko pokaže na posamezne osebe, če vprašamo po njih.

Dvanajsti mesec: Ima že svoje „ljubljene“ ljudi, pri katerih je najraje. Nekateri otroci že počasi shodijo, zlasti deklice. Ima že do šest zob, s katerimi prav dobro žveči in grize kruh. Morda že reče tudi „mama“ in „ata“, ali pa še kaj več.

„Zdaj, o mati, slišim tvoje besede, zdaj jih razumem. In zdaj je edino, pregrenko hrepenenje v mojem srcu: da bi bil kakor ti, o mati, cvet na polju! Zdaj razumem tvoj blede strah, o mati, tvoj blede strah pred sovražno tujo učenostjo.“ (Cankar).

*

„Kako ti gre, Dora. Upam, da si srečna v zakonu?“

„Hm, Katra, moj mož se vsekakor trudi, da bi bila, toda rajši bi ga imela, če bi se ga mogla nekoliko bati.“

„O ti neumnica. Potem bi ti pa privoščila takega gorjanca kot je moj Miha. On namreč pravi, da bi me že zdavnaj pognal, toda ne mara mi privoščiti veselja, da bi me ne krotil več.“

Domace novice

Pred procesom Maier-Kaibitscha

V bližnji bodočnosti bo v Celovcu začetek procesa proti vojnemu zločincu Maier-Kaibitschu, katerega koroški Slovenci z grozo pričakujejo. Z grozo zato, ker se bodo ob tem procesu zopet spominjali svojega trpljenja in gorja, ki so ga v času nacistične oblasti morali prenesti in to vsled enega izprijenca človeške družbe, vsled največjega krvoloka, kar jih na Koroškem pozna zgodovina Slovencev.

O Maier-Kaibitschu danes ne govorimo samo kot o vojnem zločincu. Ime Kaibitsch je postalo na Koroškem pojem, pojem vsega zla in hudega, ki pride kot kuga na ves narod in ne izbira med krivimi in nedolžnimi. Kaibitsch je ime, ki ga še danes z grozo izgovarjajo Koroški Slovenci, ime pred katerim se tudi pošteni Nemci zgrozijo.

Proces proti Kaibitschu je za Koroške Slovence velikega pomena. Ne v toliko, kolikor bo s tem procesom zadoščeno pravici / krivic in trpljenja itak ni mogoče popraviti), temveč zaradi tega, ker pričakujejo, da bo z izrečeno sodbo nad Kaibitschem, obsojena končno veljavno tudi ideja nacističnega zatiranja Slovencev. Kaibitsch je danes v zaporu in ne more nikomur škodovati, toda njegova ideja je še vse preveč živa in vidna na Koroškem. To Slovenci pač žal najbolj občutijo. Po Koroškem leta še vse polno „Kaibitschevcev“ — sinov ideje Maier-Kaibitscha, ki je na južni meji nekdanjega

„Reicha“ utrjeval „nemštvo“. Kakšno oblast in vpliv je na Koroškem imel Kaibitsch, lahko vidimo iz tega, da je mladina nekega šolskega zavoda pri kino predstavi „Mlini smrti“ ob nastopu SS čet pričela ploskati, a ko je film pokazal, kaj so te „elite“ čete naredile v taboriščih, so se od vseh strani slišali klici „fuj, propagandal“. In to je bilo leta 1946, eno leto po porazu nacizma!

Clovek, ki vse to gleda, pač ne more z veseljem očesom zreti v bodočnost. Ali ne bi bila to dobra šola za preizobrazbo? Mladini je treba dati dela, da enkrat vidi kako težko se služi vsakdanji kruh potem jo bo pa kaj kmalu minilo veselje za različna ploskanja in druge neumnosti.

Vemo sicer, koliko je bilo na Koroškem izvršenega za denacifikacijo, ne pomislimo pa tega, koliko je bilo na Koroškem takomenovanih nacističnih „Mitläufer“-jev.

Dokler so razmere na Koroškem take, da Nemec ne more trpeti poleg sebe Slovence samo zaradi tega, ker je Slovenec, toliko časa na Koroškem ne moremo pričakovati vzajemnega življenja obeh narodov. Ko bodo enkrat izginili s Koroške Kaibitsch in Kaibitschevi, potem bo stvar veliko lažja in sožitje ne bo več problem.

Slovenci z zadoščanjem pričakujemo procesa, še z večjim zadovoljstvom bomo pa sprejeli vest, da je s Koroške izginil tudi Kaibitschev duh.

Prepičle plače delavcev

Tednik „Freiheit“, ki mu nikakor ne moremo odrekati, da hoče dobro, je pred kratkim napisal: Strokovna društva naj skrbijo za izobrazbo uradnikov, ki bi poznali vse zvitjace kapitalističnega računovodstva. Ti uradniki naj postanejo v podjetjih strokovni svetniki. Ti svetniki naj bi določevali primeren zaslužek delavcem in nameščencem. Kot sodi tednik, bi bil položaj delavcev s tem znatno izboljšan. V nadaljnjem pravi list, da prehajajo zastopniki krščanskih delavcev vseskozi v napad, kadar je treba braniti koristi delavcev in da se bodo z novimi pripomočki borili zoper socialno bedo med ljudstvom, ki mora sedaj delati za ukazane plače.

Rešitev tega problema ni lahka niti v teoriji, kaj šele v praksi. Država more vspejati plače delavstva s cenami življenskih potrebščin, predvsem kruha in obleke, a le do takrat, dokler te dobrine ima. Dandanes vsega tega ni. Primanjkuje hrane, primanjkuje obleke, pa še marsičesa drugega. Kdor ima danes staro obleko, jo lahko proda za ceno, ki je v mirnem času nikdar ni plačal za novo in nihče ne more reči, da je storil komu krivico, kakor ni krivica, da zlato drago prodajajo. Kdor ima odveč živil, jih prav tako lahko proda za drag denar. Ne na „črni borzi“, temveč po pošteni poti, ker vidimo, da zaradi pomanjkanja blaga denar ni dosti vreden.

V zgoraj omenjenem listu piše strokovnjak, da tovarne pretiravajo stroške in izplačujejo mezde, ki nikakor ne odgovarjajo cenam življenskih potrebščin. Ne bomo rekli, da to ni vedno res. Ne verjamemo pa, da bi se z ustanovitvijo posebnih nadzornih komisarjev stroški tovarne znižali, verjetno bodo prej višji, ker bo hotelo še par ljudi

Slovenska cerkev v Celovcu

Od reformacije, torej že stoletja, je bila slovenska cerkev v Celovcu pri Sv. Duhu pri Uršulinkah. Pravzaprav je bila ta cerkev last Koroških deželnih stanov in je prešla leta 1890. pod oskrbo Uršulink. Ker pa so zaradi slovenskih pridig delali Uršulinkam težave, je škof Adam odkazal Slovincem staro kapelo bogoslovja, ker se je to preselilo v zapadni del mesta, kar je zelo primeren kraj za slovenske vernike. Slovenci imajo sedaj vsak praznik in vsako nedeljo to slovensko pridigo in mašo s slovenskim petjem.

Zadnje čase se slišijo glasovi, da hoče občina na tem mestu zgraditi mestno tržišče. O tem načrtu so govorili že l. 1920, vendar načrta iz neznanih vzrokov niso izvršili.

Če bi ta načrt v resnici izvedli, je za nas vprašanje, kje bomo dobili drugo cerkev. Slovenci se nikakor ne moremo zadovoljiti s tako novo zgradbo v St. Petru, ali še kje dalje izven mesta. Upamo, da bomo našli razumevanje pri deželni in mestni upravi v tem oziru in da bo vprašanje slovenske cerkve zadovoljivo rešeno.

veliko zaslužiti in delavci bodo še na slabšem. Zdi se pa nam tudi, da pošten podjetnik in trgovec pri današnjem nakazilnem in strogo omejenem gospodarstvu ne more imeti pretiranih dobičkov. Vsak ima pač svojega konkurenta in kakor hitro nastavi previsoke cene, si stranke poiščejo drugega, ki je cenejši, njemu pa podjetje stoji Res je, da so si mnogi na račun ljudi nabrali v zadnjih letih mnogo denarja in da si ga še nabirajo, a to niso nikakoli pošteni podjetniki, temveč le brezvestni špekulantje, ki izrabljajo stisko drugih v sebične namene.

Kako se naj v teh težkih časih praktično in uspešno pomaga delavstvu? Prvo, kar delavec potrebuje je hrana, potem šele denar. In pri tem mu je treba pomagati, da ne bo pri svojem delu hiral ter da bo kolikor toliko sit imel veselje do dela. Morda bi bilo podjetjem možno ustanoviti skupne kuhinje, kjer bi delavci dobivali hrano vsaj v teh kritičnih časih. Kaj o tem mislijo delavci in podjetniki, tega pa mi ne vemo. Storili smo le svojo dolžnost in pokazali pot, po kateri bi se morda dalo priti do začasne in zasojne rešitve.

Nakazila

V Celovcu vidimo dan za dnem v Uršulinski ulici dolgo vrsto ljudi, ki čakajo pred mestnim oskrbovalnim uradom. Kaj neki iščejo tam ljudje že ob peti uri zjutraj, se marsikdo vpraša.

Podžupan Krasnig nam daje na to odgovor, ko piše 22. maja v „Volkszeitung“: Izdajajo nakazila za čevlje. V treh mesecih bo razdeljeno 4795 parov čevljev, torej 80 na dan. Ljudi pa stoji pred uradom vsak dan na stotine. Nakazilo velja za vso deželo in se lahko čevlje kupi kjerkoli na Koroškem. Vsled tega je brez potrebe, da se ljudje vozijo v Celovec po čevlje. Ker so celovski trgovci dobili le gotov odstotek čevljev, je razumljivo, da jih je po nekaterih trgovinah zmanjkalo. Če bi si ljudje nabavljali čevlje v svojih okrajih, bi pomanjkanje čevljev v Celovcu odpadlo.

Glede razdeljevanja nakazil bi svetovali, da dobijo nakazila najprej tisti, ki so res čevljev potrebni, pa do sedaj še niso dobili nobenega nakazila od preskrbovalnega urada, nato pa tisti, ki so dobili eno nakazilo itd., da se ne bo zgodilo da v trgovinah čevljev ne bo, pač pa jih boš lahko dobil na „črni borzi“ za 500 šilingov ali še več.

Kotmara vas

Od nas se je poslovil gospod župnik Konrad Mentelj in odšel na Golšovo, kjer upa, da bo lahko nadaljnje službovanje vršil ob manjšem naporu. Starost in politična preganjanja sta gospodu izpodkopala zdravje tako, da ne zmore daljših potov. Golšovska župnija naj mu da potrebne in zaslužene miru, mi pa bomo gospoda župnika ohranili v hvaležnem spominu.

Obsodbe vojaškega sodišča v Celovcu

Poljaka Rudak in Kohud, ki sta ropala v okolici Spittala na Dravi, ter ogrožala žrtve z orožjem, sta bila obsojena od britanskega vojaškega sodišča na dvanajst let ječe.

Tretji obsojenec, Rus Saleski, ki je vedel za zločine obeh, a ju ni naznanil, je bil obsojen na šest mesecev ječe.

Jenko Metod: Nekaj besed o dvojezični šoli

(Nadaljevanje in konec.)

Neizpodbitno dejstvo pa je, da govore v Koroškem slovenskem narečju skoro vsi, Slovenci in tudi tisti, ki se ne prištevajo k Slovincem, sicer ne tako glasno in vsiljujoče, govore ga pa le, in to je tisto paradoksalno dejstvo. Določneje izraženo: slovenski jezik je na poti tistim, ki ga sami uporabljajo. To je prav tako, kakor če se petletni deček po glavi tepe in se jezi, da ga boli.

Dejstvo je samo eno: oboji, t. j. Slovenci in nemško govoreči ne obvladajo ne enega ne drugega jezika. Zakaj tako, o tem na drugem mestu.

Je popolnoma v redu, da je ta ali oni narodno zaveden, toda enako narodno zavedenost mora dopustiti tudi drugim in ga radi te narodne zavednosti ne smemo sovražiti. Pripeti se celo, da gotovi prenapeteži celo v slovenskem jeziku udrihajo po Slovincih in vse kar je s tem v zvezi, prvenstveno proti slovenski šoli.

Drugo vprašanje je vprašanje narodne pripadnosti. Bistvena oznaka narodne pripadnosti je materinski jezik in ne le po tem se more in se tudi označuje narodna (ne državljanska) pripadnost. Za primer: človek turškega materinskega jezika vendarle ne more trditi, da je po narodnosti Anglež, zna pa kljub temu biti dober angleški državljan. Upam, da je to jasno. In nepoznanje teh pojmov se mi zdi na Koroškem precej razširjeno in vodi čestokrat do brezplodnih prerekanj. Trdim, da je več pripadnikov nemške narodnosti, kateri uvidevajo in tolerirajo potrebnost dvojezične šole, kot pa onih, katerih narodnost je kočljiva, to je slovenski govorečih in nemško mislečih.

V odloku o dvojezičnih šolah se govori izrečno, da je treba popraviti krivice, katere so povzročili nacisti Koroškim Slovincem in slovenski kulturi in je potrebno iskreno sodelovanje vseh. Da pa so kljub temu ljudje, ki nasprotujejo dvojezični šoli, si dajejo samemu sebi slabo izpričevalo, ne samo v nacionalnem, še bolj v moralnem pogledu.

Naslednje važno poglavje je dvojezična šola z dušeslovno-vzgojnega vidika. Tu se bom omejil le na najvažnejše, ker je to zadeva, ki spada v strokovno šolsko literaturo.

Tudi vzgoja naj pokaže novo pot

Da je nepravilna vzgoja po šolah in družinah veliko doprinesla k današnjim težkim časom, o tem smo si pač večji del vsi edini. Spoznali smo tudi potrebo po preusmeritvi vzgoje in pouka. Toda ne samo v občečlovečanski in politični vzgoji, koliko je pride pri mladini v poštev, moramo spremeniti način vzgajanja tudi v prav vsakdanjih primerih in prilikah.

Ko otrok privkari v življenju seže po nožu, že ga prvi, ki vidi ta „greh“ nahruli: Pusti nož, to ni za otroke! In ta „pusti nož“, tega ne smeš to ni za otroke in nebroj drugih prepovedi postane vsakdanja hrana doraščajočega otroka. V večini primerov se zgodi, da otrok ve, česar ne sme storiti, kaj pa mu je dovoljeno, o tem se mu pa običajno niti ne sanja. Ta težnja ukazovanja se je v nas ukoreninila že celo tako daleč, da tudi pri odraslih ljudeh uporabljamo večinoma le prepovedi, nikdar pa vspodbude k pravemu in dobremu.

Če stopiš v gostilno, te običajno takoj za jedilnikom pozdravi na stepi napis: Ne pljuvaj po tleh! In če se pod takim napisom ozreš po pljuvalniku, največkrat ugotoviš, da tega nikjer ni. In takrat si v zadregi, naj li pljuneš v robec ali kam drugam, morda se v svoji hudomušnosti domisliš, da bi ga primazal celo natakarku, ker pod napis ni namestil pljuvalnika. Ali ne bi bilo morda bolj vabljivo in vzgojno, če bi n.pr. namestili v kakem kotu pljuvalnik, nad njim pa bi namestili napis: Prosim, pljuni v pljuvalnik!

Teh par vrstic v premišljevanje vzgojiteljem, drugič bomo po poedine primere natančneje pogledali.

Loče

Vsak teden, ko pride „Koroška kronika“, pogledamo najprej na domače novice. Ta stran nas posebno zanima, ker izvemo iz nje marsikaj zanimivega iz naše ožje domovine.

Prav je, da se enkrat tudi mi oglasimo, da bodo oni, ki nas še ne poznajo zvedeli, da mi tudi še živimo. Naša vas je sicer majhna, a lepa. Ima dve trgovini in dve gostilni (morda dokaz, da je v njej veliko Slovencev?), ki sta pa sedaj večji del prazni, ker ni pijače. Veličastna je naša cerkev sredi vasi, v kateri je pa sedaj samo en zvon, ker so nam ostala dva vzeli Nemci. Cerkev je posvečena sv. Urhu, katerega pri nas prav slovesno praznujemo meseca julija. Ta dan je pri nas „žegnanje“. Sedaj že prav pridno pojemo slovenske pesmi, nameravamo pa se jih več naučiti. Morda bomo prišli enkrat tudi v radio zapeti.

turo. Za primer vzamem le nemško šolo na Slovenskem v letih 1941. do 1945. in sedanjo dvojezično šolo na Koroškem. Prva šola je bila že ob rojstvu obsojena na smrt, ker je nasprotovala vsem osnovnim psihološkim in pedagoškim zakonom izmed katerih je najvažnejši, da je le na podlagi znanja materinskega jezika možna duševna in duhovna rast vsakega posameznika in skupnosti.

Seveda tudi sedanja rešitev problema dvojezične šole ne zadovoljuje in bo treba še marsikaj dopolniti, pač pa predstavlja v tem pogledu le korak naprej, dokler se ne uresniči stari sen po popolni slovenski šoli.

Dosedanje delo na teh šolah je pokazalo, da je kolikor toliko uspešno in šele končni rezultat ob zaključku šolskega leta nam bo pokazal, kaj je dobrega in kaj je še treba ukreniti v dopolnitev. V tem pogledu so ali naj bi bili odločilnega pomena mnenja strokovnjakov — učiteljev na dvojezičnih šolah in staršev — ne pa politikov.

Najvažnejše pa je tu vprašanje učitelja in njegove osebnosti, ki je in mora biti nosilec odgovornega dela in le od njega bo odvisen uspeh dvojezične šole. Predvsem se mora od njega zahtevati popolno znanje slovenskega jezika in to književnega. Nadalje je važna njegova pedagoško-psihološka izobrazba in pedagoški takt, ker se od učitelja na dvojezični šoli zahteva mnogo več znanja in virtuoznosti, kot od učitelja na enojezični šoli. Najvažnejši činitelj je pač dejstvo, da bo imel le oni vzgojitelj uspeh, ki ima na vsej stvari res interes in voljo po iskrenem stvarnem delu in — prepotrebni mir. To delo zahteva celega človeka in uspeh prav gotovo ne bo izostal.

Ten minutes English:

Rešitev nalog iz prejšnje lekcije

I.

How is the weather?
Will it be fine?
It is hot today.
I will come later.
Can you swim?
I always shave myself.
Do you like music?
I play the piano.
I am not yet tired.
May I ask you for a light?

II.

Jaz bom malo počakal.
To je premalo.
Tega ne morem verjeti.
To ni mogoče.
Ali čakate na nas?
Žal mi je, da ne morem izpolniti vaše želje.
Kaj ste rekli?
Jaz ne izgovarjam pravilno.
Ali je to vaše mnenje?
Dajte mi, prosim, hlebec belega kruha.

Grammar — Slovnica:

as... as — pravtako... kakor
On the 21st of March the day is as long as the night. — 21. marca je dan pravtako dolg kakor noč.

as much... as — pravtoliko... kakor
You have as much money as I. — Vi imate prav toliko denarja kakor jaz.

as many... as — pravtoliko... kakor
In January there are as many days as in March. — Mesec januar ima pravtoliko dni kakor marec.

not so... as — ne tako... kakor
In Winter the days are not so long as in Summer. — Pozimi dnevi niso tako dolgi kakor poleti.

not so much... as — ne toliko... kakor
You have not so much money as he. — Vi imate toliko denarja kakor on.

not so many... as — ne toliko... kakor
Vienna has not so many inhabitants as London. — Dunaj nima toliko prebivalcev kakor London.

the same... as — isto... kakor
You have not the same book as I. — Vi nimate iste knjige kakor jaz.

Naše gospodarstvo

Kmet in stanovski red

Sedaj smo pri našem razmišljanju o stanovstvu prišli do zadnjega poglavja: Kakšno vlogo bo imel v stanovskem redu kmečki stan? Ali ima za kmeta ureditev družbe po stanovih kak pomen? V čem je ta pomen?

Na ta vprašanja bomo še odgovorili, potem pa to razpravo zaenkrat zaključili. Da pa zaključujemo ravno s kmečkim stanom in njegovim pomenom, je vzrok v tem, ker tvori med Slovenci kmečki stan jedro naroda in njegovo osnovo. Že po številu je najmočnejši in bo še dolgo ostal; njegov gospodarski pomen je brez dvoma vodilnega značaja; tudi kulturno in politično je slovenski kmet osrednjega pomena. Vse to pa velja v podvojeni meri za slovenskega kmeta na Koroškem. Z ozirom na to je gotovo potrebno na koncu spregovoriti posebej še o kmetu.

Tale trditev prav gotovo drži: Razcep človeške družbe v dva sovražna razreda pomeni za kmečko domaćijo veliko nevarnost. Zdi se, da se naš kmet te nevarnosti premalo zaveda. In bati se je, da se bodo stvari razvijale v razredno-bojno smer tako daleč, da se bodo usodno dotaknile tudi kmetije, — a preprečiti tega razvoja ne bo več mogoče. Mislim, da je povsem umestno, našega kmeta na to nevarnost opozoriti sedaj, ko je tak razvoj še mogoče zaježiti in ga predrugačiti. Pregovor pravi, da je „po toči prepozno zvoniti.“

Zamislimo se samo v položaj kmečkega gospodarja in gospodinjice v naših kmetijsko-posednih in gospodarskih razmerah, če pride v resnici do tega, da se bo njegov posel ali celo član njegove družine postavil do njega v razmerje razredne borbe. Če pride med gospodarjem kot lastnikom nekega kapitala (ki leži v posestvu) in med vsemi ostalimi, ki delajo na njegovem posestvu kot „delavski razred“, do resnih sovražnih trenj, ne samo glede plače in ostalih užikov, marveč tudi zastran delovnega časa, prehrane, stanovanja itd. Še daleč meni, ki to pišem, ne pride na misel, da bi trdil, kakor da so takšna in podobna vprašanja na naših kmetijah sedaj skozi in skozi zadovoljivo rešena in prav urejena! Naglasiti moram ravno nasprotno: po večini so skrajno pomanjkljivo urejena, marsikje pa sploh urejena niso. In urediti jih je vsekakor treba. Kmečkega posla in delavca moramo zadostno zaščititi povsod tam, kjer bi ga kmečki gospodar hotel krivično izkoriščati. Toda gre za to, kako to doseči, ne da bi pri tem pogladi gospodarja v en tabor, njegove

delovne moči pa v drugi tabor, ki si bosta napovedala boj.

Mislim, da ga ni med nami resnega in pametnega človeka, ki bi ne pritrdil, da bi tak boj dveh razredov na kmetiji brezpogojno vodil kmetijsko gospodarstvo v neizbežno pogubo. Kmetijski obrat na naših kmetijah je vse nekaj drugega, kakor kakšna tovarna ali obrtniška delavnica. Ravnanje z rastlinstvom in živalmi, torej z živimi bitji, zahteva prav posebnega duševnega razpoloženja, ki je v jedru nasprotno razredni nastojnosti. Delovni čas na kmetiji se nikakor ne da redno vzporediti z delovnim časom po tovarnah, delavnicah in uradih. Značaj kmečkega dela navadno kakšne strožje ureditve in omejitve delovnega časa sploh ne prenese, ne da bi gospodarstvo trpelo veliko škodo. Če pa kmetija škodo trpi, morajo končno njene posledice prizadeti tudi posla in delavca.

Vse te stvari so do sedaj naši kmetje in njih posli in delavci upoštevali. Čim bolj so jih upoštevali, tem bolje so vsi skupaj shajali. Na kmetijah pa, kjer se je duševna razdalja med gospodarjem in poslom bolj in bolj večala, so se povečavale tudi gospodarske težave.

Moramo jasno povedati: Ali bo kmetija — kakor jih imamo pri nas — ostala še naprej življenska skupnost vseh ljudi, ki na nji delajo, ali pa bo propadla. Potem bo iz nje nastal mrtev kolektiv v državni upravi. Ljudje se bodo pa iz svobodnih obdelovalcev spremenili v proletarske robote, ki bodo delali na ukaz modernega valpta. Kar bodo pridelali, ne bo njihova last; kar bodo s svojo pridnostjo in znanjem več in boljše iztisnili iz zemlje, tega bo deležen v približno enaki meri postopach, ki zna spretno prikrihati svojo lenobo. Potem bo iz svobodnega kmečkega stanu zares postal razred enako pomilovanja vrednih siromakov, ki bodo izenačeni v revščini in odvisnosti.

Prav tako obupno bodočnost predstavlja za kmeta rešitev v uveljavljenju stanovskega reda.

In ravno v tem naj išče kmet osnovni pomen stanovske misli. Za kmečki stan je ideja stanovsko urejene družbe naravnost življenskega pomena, dočim za druge stanovne daleč ni mogoče tega trditi. Kmet z idejo stanu, njegove veljavnosti in vplivnosti stoji, a z njenim propadom tudi sam propade.

Zato je ravno kmečki stan kot najbolj prizadeta družabna enota v prvi vrsti poklican, da misel stanovstva neomajno zastopa in brani. Pa ne samo tol poklican je biti gla-

snik in pionir te misli. Ne samo zavoljo tega, ker je sam najbolj prizadet, temveč tudi zato, ker je ohranil med vsemi stanovi še največ stanovskih prvin in največ pristne stanovske miselnosti. Pravi smisel delovne in življenjske skupnosti naj se iz zdravih kmečkih domaćij širi tudi na druge stanovne. To je mogoče tem bolj, ker ravno kmečki stan ne prestanto pomlaja vse ostale stanovne s svežo krvjo. Iz kmečkih družin gre mladina v vse različne poklice v mestu in industriji. Ona je poklicana stalno prekvapati druge stanovne s pristno stanovsko miselnostjo, ki živi na kmečkih domaćijah.

V stanovsko urejeni družbi je pa kmečkemu stanu pridržana osrednja vloga v gospodarskem in kulturnem pogledu.

Gospodarsko je kmet kot glavni pridelovalec življenskih potrebščin in industrijskih surovin osrednjega pomena. Ne mnogo manj je pomembno njegovo mesto v gospodarstvu z ozirom na to, da je najštevilnejši potrošnik (konsument) raznih obrtnih in industrijskih izdelkov. Obrt, trgovina in industrija prav dobro ve, kaj pomeni za njeno uspevanje gospodarsko trden kmečki stan. Mesta in industrijski kraji pa zlasti ob pomanjkanju živeža znajo šele prav ceniti gospodarsko važnost kmečkega stanu — kar otipljivo občutujemo ravno v sedanjih časih.

Tudi kulturno je kmečki stan glavni nosilec temeljnih kulturnih vrednot. Vse one prvine narodne kulture, iz katerih raste narodova kulturna moč, imajo svoje korenine v kmečki hiši. Tudi največji kulturni glasniki se rodijo pod skromno kmečko streho. Na kmečkih domovih in v vaškem življenju neopazno dozoreva genij naroda, ki daje ljudstvu svojski pečat in kulturno samobitnost. Mesto z internacionalnostjo izenačuje in popljuje, dežela ohranja tradicijo in narodni značaj.

V zboru stanov je kmečki stan torej poklican igrati na obeh področjih stanovske tvornosti glavno vlogo. Potrebno bo, da se naš kmet tega poslanstva v polni meri zaveda in se nanj temeljito in skrbno pripravi.

Dr. Lud. Puš.

CVETLIČNI VRT

Ob oblačnih dneh se lahko seje prve poletne rože, za mraz občutljive rastline pa šele po „ledenih možeh“. Poletne rože (enoletnje) se lahko še sedaj seje. Dališe, gladijole, montbretije nasajamo na prostem.

Živo mejo obrežemo, travo režemo in dobro močimo.

Divje poganjke pri vrtnicah odrežemo z ostrim nožem.

Iglasto drevje se sedaj lahko sadi.

Lucerna, kraljica krmskih rastlin

Lucerna spada med najboljše krmne rastline, mnogi jo primerjajo s krepkimi krmili. Potrebuje mnogo apna in zahteva brezpogojno urejeno stanje vode v zemlji. Na nepremokrih tleh predstavlja najidealnejšo krmno rastlino. Tudi na peščenih zemljah uspeva, če ima na razpolago zadosti apna. Lucerna je večletna rastlina; pod ugodnimi pogoji dobro uspeva po več let in nam daje letno tri do štiri košnje. Največje količine beljakovin in največjo maso dobimo, če jo kosimo trikrat na leto. Če njivo redno branamo in bogato gnojimo s fosfornimi in kalijevimi gnojili, se lucerna po vsaki košnji hitro obraste in plevel se ne more razbohotiti. Z dušičnimi gnojili gnojimo lucerno samo prvo leto ob setvi.

Ker predstavlja lucerna v plodoredu najboljše predkulturo za vse druge rastline, jo preorjemo že po treh letih, čeprav uspeva tudi do šest let. Njeno zboljšanje zemlje pride na ta način več poljem in kulturam v prid. — Domača semena boljše uspevajo, ker so našim razmeram prilagoden, zato jim dajemo vedno prednost pred inozemskimi, ki jih uvažamo.

Od vseh krmskih rastlin nam nudi lucerna na enoto površine največje donose beljakovin. V primeri z ovsem ga štiri do petkrat nadkrijuje. Lucerno krmimo svežo ali posušeno kot seno. Režemo jo lahko tudi v rezanico, v nekaterih krajih jo pa meljejo v krimolno moko. V prvi vrsti krmimo lucerno mlečnim kravam, v obliki rezanice ali moke jo mešamo tudi med parjeni krompir ali drugo kuhano krmo za prašiče in kokoši.

Oddaja mleka

Radi katastrofalnega nazadovanja oddaje mleka in mlečnih izdelkov od konca vojne, je bila provizorična koroška deželna vlada prisiljena podvzeti pri svoji seji 15. oktobra 1945 potrebne ukrepe, da doseže redno razdelitev izdelkov, ki so za prehrano neobhodno potrebni. Najprej si je prizadevala ugotoviti vzroke tega naraščajočega nazadovanja in v potrebi tudi nastopiti z ostrejšimi ukrepi proti saboterjem.

V mnogih slučajih, kjer je bila vsaj dobra volja, je ostalo samo pri opozoritvi. Na drugi strani pa so morali izreči vrsto večjih kazni, ker so ugotovili, da gre za osebe, ki nikakor nimajo dovolj razumevanja za težki položaj in s svojim zadržanjem škodujejo gospodarstvu. Tako so poučili v Außervillgratenu okr. Lienz, posestnika Karla Kralerja in Jožefa Pitterleja prav posebno s tem, da so jih obsodili radi pomanjkljive oddaje mleka na 2000 šilingov denarne kazni. Trpeče prebivalstvo bo gotovo pozdravilo, če bo v bodoče vsak, ki resnih opominov noče poslušati, obsojen.

ZEMLJA...

Zemlja je najpravičnejša in najljubša. Kdor jo vara v ljubezni, temu tudi ona vrača kakor zasluži...

Ženski kotiček

Srečala sem otroka...

Majhen, črnolas deček stopa po pločniku s kangljico za mleko v roki. Koliko je neki star, pomislim, da tako pogumno hiti v sončno jutro. Morda pet let, morda tudi več. Z majhno, zalito ročico si zakriva čelo, kajti sonce že sije v polnem sijaju. Ob vrtovih, kjer že cveto vrtnice, vodi njegova pot. Nehote ga primerjam s cvetnimi poganjki.

Še ni prispel do mene, kar me objame neodoljiva želja, da bi stekla k njemu, ga dvignila v naročje in poljubila na rdeča usteca. — Toda ne smem, zame je tuj otrok! In vendar mu grem nasproti.

„Kam greš tako zgodaj, fantek?“ ga nagovorim.

„Po mleko“, odgovori na kratko, me pogleda v oči in obstane. Oh, kako krasne oči ima, kakor dve zvezdici, zasenčeni od dolgih trepalnic. Hipoma se sklonim k njemu in ga nežno pobožam. Zadovoljno se nasmehe, da se zasvetijo zobki kakor biseri.

„Vi imate ljubke kodre“, spregovori sladko in že pozablja na svoje mleko. — Ne vem, ali ta otrok čuti vso nežnost, ki se je porajala v meni, čim sem ga bila zagledala, ker bi sedaj najrajši šel z menoj. Čudno, v trenutku sva vzljubila drug drugega.

„Zbogom fantek, jaz moram iti v službo, a ti po mleko.“

„Tetica, ne hodi, pojdi z menoj! Ko bom prinesel mleko, se bova igrala na vrtu.“

Presunila me je njegova odkritosrečnost in vdánost. Kako krasno je biti otrok! Ta malček ne ve, kaj se to pravi „moram v službo“ in ne pozna trdote življenja. Zato se poigrava z gumbi na moji obleki in ve samo eno: da bi se zelo rad igral z menoj. On ne vidi, da jaz nisem več otrok, vendar čuti mojo mehko roko in to mu zadostuje, da se noče ločiti od mene.

„Kako ti je ime?“

„Boris.“

„Veš, Boris, prav rada bi se igrala s teboj, toda moram na delo. Zvečer, ko se bom vračala domov, bom šla mimo vašega vrta in če se ne boš šel spančkat, se bova pa takrat igrala. Toda do večera boš že itak pozabil name, ali ne?“

„To pa že ne bo res, tetica“, je moško odvrnil. „Pri vrtni ograji bom gledal, dokler ne prideš.“

Posloviva se in odhitiva vsak v svojo smer. Toda to srečanje v jutru mi je olepšalo ves dan. Sredi dela in skrbi se mi je zdelo, da me gledajo tiste globoke sanjave oči in na uho mi še doni njegov zvonki glas.

Proti večeru grem, da bi ga zopet videla. Nekam tesno mi je v duši, kakor da bi se bala iti k njemu. Saj bi vendar bili morda starši nejevoljni, če bi videli, da govoriva,

ker me ne poznajo. Toda milina tega otroka je jačja od vseh pomislekov, zato ne zadržim koraka, temveč komaj čakam, da bi ga zopet zagledala.

Tam stoji že pred vrtnimi vrati in drži v roki malega medvedka. Pa vendar ne čaka name? se me polašča vzradoščenje.

„Tetica!“ vzklikne, ko me zapazi in mi hiti nasproti.

„Dober večer, Boris“, mu stisnem ročico. „Kaj si delal ves dan? Si bil priden?“

„Dopoldan mi je bilo tako dolgčas po tebi, tetica, popoldne sem te pa ves čas čakal in se veselil, kdaj boš prišla.“

„Pa zakaj si se veselil? Ali se mamica nič ne igra s teboj?“

Deček ne odgovori, temveč me potegne za roko in pravi, naj grem z njim na vrt.

„Ne morem, Boris, kaj bo tvoja mamica rekla, ali pa očka, ko bo prišel domov?“

„Mamice ni doma“, odgovori nekam osorno in me z vso silo otroka potegne za seboj.

Stopila sem za njim na vrt, ki ni bil zelo negovan a vendar je bilo prijetno se vsesti na mehko travo.

„Boris, kaj pa se bova igrala?“ ga vprašam.

A njemu se sedaj nikamor ne mudi. Pokojno se nasloni name, me pogleda in reče: „Tetica, pri tebi je tako lepo.“

„Kje pa je tvoj očka?“ ga vprašam.

„Kdo pa je to“, me začudeno pogleda.

„No, tvoj očka, ali ga morda nimaš več?“

Mali Boris ima nekam pomilovalen izraz v očeh, kakor bi hotel reči, da ga vprašujem nekaj nespametnega, nekaj kar on ne zna odgovoriti.

Da tudi ti si eden izmed mnogih siromakov! Tvoj očka, se je preselil na oni svet, še predno si ga poznal. Zato te zaman izprašujem, kje je tvoj očka, ker je ta beseda zate nerazumljiv pojem. Toda čudno, saj bi ti morala mati kaj povedati o očetu. — Ne silim več vanj s vprašanji, ker se bojim, da ne bi ranila mlade dušice.

„Marička me je danes nabila“, je zopet začel pripovedovati.

„Kdo pa je to in zakaj te je nabila?“ ga sočutno vprašam.

„To je naša služkinja“, odvrne. „Jokal sem se, ker je mamica odšla v Vrbo in me ni hotela vzeti s seboj, zato me je Marička nabila.“

„Zakaj pa si hotel iti v Vrbo?“, ga sprašujem dalje.

„O, tam je tako lepo. Kopal bi se, igral v pesku in spuščal svojo ladjico v vodo. Lansko leto me je mamica vedno vzela tja, letos pa me ne mara vzeti.“

„Zakaj pa ne, morda si bil preveč poreden.“

„Saj ni res, tetica. Prav nič nisem poreden, samo mamica je vedno tako osorna. Vedno me odriva, kadar ji zlezem v krilo in pravi, da ji bom pomečkal obleko. Včasih prej mi je dala poljubček, sedaj pa nikoli ne utegne, ker ima vedno cigareto v ustih.“

Hipoma je dvignil glavico in me poljubil. „Tetica pri tebi je tako fletno. Mamica vedno pravi, da me bo prodala, ker da sem ji samo v napoto. Boš ti moja mamica?“ me zaupno vpraša.

Ginjena sem do dna srca spričo tolike duševne lepote tega otroka in spričo njegove nebolgljenosti. Ne morem zadržati solz, ki padajo na njegove kodre.

„Tetica, zakaj jočeš?“ me prestrašen vpraša.

Hitro skrijem solze, kajti ne bi hotela, da bi videl kako zelo me je presunila njegova usoda. Dete ljubo, kako si ti krasno, zakaj nisi moje, sem pomislila. Vsak trenutek bi posvetila tebi in krasila tvojo posteljico z vezanjem in zelenimi vejicami! Zvečer bi ti pravila bajke in jutraj bi ti prinesla sončnih žarkov in cvetja.

Tako pa boš rasel in morda nikdar ne čutil ljubezni staršev. Še boš stal ob vrtni ograji in me klical „tetica“, nasmehnila se ti bom, toda to je vse, kar ti morem dati.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočam žalostno vest, da nas je doletel po mnogih bremenih zadnjih let sedaj najhujši udarec, ko smo prejeli te dni obvestilo, da je 23. aprila 1945 umrl na ranah, dobljenih v vojni, v Oberfrohn na Saškem naš, šele osemnajstletni nepozabni, ljubi edini otrok, sin

Stojan Vinko Gröblacher.

Neizprosna sila nacizma nas je že dolgo prej ločila od edinega otroka, kateremu niti v njegovih zadnjih urah trpljenja nismo mogli izkazati svoje ljubezni. Daleč od svojih ljubih je moral umreti za nam nasprotni namen. Vse one, ki so pokojnega poznali, prosimo, naj ga ohranijo v dobrohotnem spominu.

Po možnosti bomo prepelali njegove drage zemeljske ostanke k večnemu počitku v domačo zemljo, njemu in nam tako ljubo.

Deščice - Št. Ilj ob Dravi, 25. majnika 1946.

Za vse žalujoče ostale
VINKO GRÖBLACHER, oče.

Čebelarji pozor!

Po poročilih nekaterih čebelarjev iz nižjih predelov Koroške pričanja smrača mediti. Sedaj je čas, da se čebelar pripravi na svoje potovanje. Nihče naj ne zamudi teh izdatnih virov medu. Nikogar naj ne skrbi, da bo prišlo preveč čebeljih rodov na enem mestu skupaj. Gozd je v svojem bogastvu na medu skoro neizčrpen. V deželni zakoniku št. 52. od 5. junija 1924, ki za Koroško še velja, je potovanje s čebelami urejeno. Tudi določba o izvršitvi tega zakona IGBL št. 366 od 26. maja 1933 je še v veljavi. Po zakonu 8 okr. zakona je potovanje s čebelami z ozirom na določbe tega zakona vsakomur prosto. Občine morejo izdati prepovedi samo če nastopijo razmere, ki so navedene v teh določbah. Občine ne smejo pobirati nobenega davka zaradi postavitve teh potovalnih stoječnic. Občine morejo po sklepu občinskega sveta uvesti davek, ki pa ga mora odobriti deželna vlada.

Čebelarji ne strašite se težkoč pri paši čebel, kajti to prinaša velik blagoslov v medu.

Pisma avstrijskim vojnim ujetnikom v Jugoslaviji

Avstrijskim vojnim ujetnikom v Jugoslaviji se more pošiljati pisma in dopisnice. Glede teh pošilk veljajo omejitve kakor za drug inozemski poštni promet. Naslov mora vsebovati ime vojnega ujetnika, oznako taborišča, ujetniško številko, bataljonsko številko in deželo, kjer se nahaja. V teku so pogajanja za dovolitev omejenega paketnega prometa z Jugoslavijo. Začetek tega prometa bomo objavili.

Dunajski otroci nas zapuščajo

V kratkem se bodo vrnil otroci z Dunaja, ki so bili na okrevanju na Koroškem, zopet domov. Dobrotniki so bili z njimi kar zadovoljni in je nekaterim kar žal, da se morajo že ločiti od svojih oskrbovancev. Otroci so

Ker pa obstoja nevarnost, da se bo gozdna paša hitro kmalu končala, prosimo vse čebelarje, da v lastnem interesu varčujejo s sladkorjem da bodo imeli v slučaju, če ne bo mogoče dobiti sladkorja za katerega smo že zaprosili pri deželnem preskrbovalnem uradu, vsaj nekaj zaloge. Če pa bo ta sladkor na razpolago, boste obveščeni ob pravem času. Radi tega je potrebno, da nam sporočite na izjavah o pristopu število zarodov.

Nadalje Vam moremo sporočiti veselo novico, da so po naši vlogi zvišali cene za čebele in čebelarjeve produkte. S tem bomo dosegli zopet porast čebelarstva na Koroškem, ki je bilo že skoraj uničeno. Cene so sledeče: cvetlični, gozdni in bukov med 6 S, čisti čebelji vosek 7 S, umetni sat za kilogram 10 S. Vse cene veljajo za pridelovalca. O tem zvišanju cen so bila obveščena vsa okrajna glavarstva, policijski uradi v Celovcu in Beljaku. — Koroška čebelarstva zveza.

se na Koroškem dobro počutili in tudi precej popravili. Prvo mesto med okrevanci je vsekakor dosegel štirinajstletni fantek, ki je preživel mesec dni pri neki družini v Labudski dolini in se je v tem kratkem času zredil za 16 kg. Tega fanta verjetno niti lastni starši ne bodo spoznali.

Kampitschi je bil obsojen na 20 let

Sodišče je v imenu avstrijske republike ugotovilo, krivdo Juliusa Kampitscha, ker je v času od julija 1936 do 11. marca 1938 praviljal in podpiral v zvezi z drugimi nasilni prevzem oblasti s strani nacionalsocialistov ter da je v podatkih pri registraciji 12. julija 1945 podal lažnjive podatke. Zaradi tega je bil obsojen na 20 let ječe. — Razen tega so odredili zaplembo vsega njegovega premoženja v korist avstrijske republike.

ZAHVALA

Božičeva družina iz Dvora pri Pliberku se vsem, ki so ob smrti nepozabnega dragega sina

Slavka Božič

izkazali toliko izkrenega sočutja, prav toplo zahvaljuje. Posebna zahvala še preč. g. župniku Piceju, ki je rajnega v boleznih večkrat obiskal in ga dobro pripravil na smrt ter ob odprtem grobu izpregovoril tako globoke in tolažilne besede. Lepa hvala tudi pevskeemu zboru, lepa hvala fantom, ki so rajnega nesli k poslednjemu počitku.

Dvor pri Pliberku, 23. majnika 1946.

Družina BOŽIČEVA.

Poizkušen umor

Kriminalna policija v Celovcu poroča: 20. maja 1946 okrog 1.30 sta se pojavila v Celovcu. Josef Gruber Str. št. 8, dva moža in si izsilila vhod v hišo z besedami: „Kriminalpolizei, aufmachen!“ Ko jima je tam stanujoči Hrvat Marun Tvrtno odprl, je eden od njih sprožil pištolo in ranil Tvrtno. Oba zločinca sta nato zbežala.

Zločinec se imenuje Marijan Kupelica. Njegov popis je naslednji: 30 do 35 let star, 150 do 155 cm velik, srednje močan, temnorjave lase nazaj počesane, na obeh straneh pričesanja čelna pleša, ovalen obraz z močno ven stoječima ličnicama, temne oči brez brade, ima več zlatih zob in govori srbohrvaško, angleško, nemško in nekoliko italijansko. Obleden je bil pri izvršitvi zločina v sivo obleko z majhnimi kvadrati, brez pokrivala. Najbrže nosi črne polčevlje.

Osebe, ki bi mogle dati kakšne podatke, naprošajo, da sporoče to zvezni policijski direkciji v Celovcu, kriminalni oddelek, ali pa pri bližnji policijski ali orožniški postaji.

Dvor pri Pliberku

Dvorjani se še nismo oglašili v „Kroniki“, zato za začetek le par besed.

Enaindvajsetega maja smo v Šmihelu pokopali štirindvajsetletnega Božičevega Slavka. Pri vojaki je hudo obolel na pljučih. Ko se je v jeseni vrnil domov, ga zavrtna bolezen ni hotela več pustiti. Slavka smo imeli vsi radi in ga bomo težko pogrešali. Vsem domačim izrekamo izkreno sožalje.

Dvajsetega maja sta se poročila Joklno Jaka in Srinčeva Milka. Vsi Dvorjani jima želimo obilo sreče v družinskem življenju.

Majniške pobožnosti se prav pridno udeležujemo, saj imamo še toliko prošelj, pa tudi mnogo zahvale smo še dolžni za ves blagoslov in iskano pomoč.

Pred kratkim smo dobili v vas tudi elektriko, kar nas še prav posebno veseli. Drugič pa zopet kaj, če se bo kaj posebnega zgodilo.

SS-ovec Jožef Brandstätter

Proti bivšemu pripadniku SS straže v koncentracijskem taborišču Oswiecim in Mauthausen (St. Valentin), Jožefu Brandstätterju, ki je rojen 20. decembra 1906 v St. Georgenu am Ybbsfeld, stanujoč v Amstettenu, Reichsstraße 61, so uvedli predpreiskavo. Vse osebe, ki o imenovanem lahko dajo primerne podatke, se pozivajo, da javijo svoj točen naslov pri Landesgericht für Strafsachen, Wien, Abt. Vg 8a, Wien VIII. Landesgerichtsstrasse 11, pisмено ali ustmeno.

MALE OGLASI

Sivalni stroj (na izbiro za krojača ali za šiviljo) zamenjam za diatonično harmoniko. Ponudbe poslati na: Sumper Barbara, Zg. Vesca 2, p. Bilčovs (Ludmannsdorf).

Dva kolarska pomočnika iščem za takoj. Hrana in stanovanje v hiši. Maček Ignacij, kolarski mojster, Pliberk (Bleiburg).

Sedlarski pomočnik, ki zna delati tudi konjske komate dobi takoj službo v Celovcu. Plača po dogovoru. Naslov v upravi „Kronike“.

Iščem čevljarstvo delavnico, po možnosti vsaj z enim strojem in v bližini Celovca. Prevzamem tudi obrat, ki je točasno brez mojstra. Ponudbe poslati na: Kumer Franc, Töschling 25, p. Poreče (Pörschach a/See).

Soizvedbe:

Kateri povratnik iz Rusije mi lahko kaj sporoči o mojem sinu Albinu Schönlieb, roj. 21. jan. 1923 v St. Gandolfu? Zadnje poročilo od njega z dne 19. jan. 1944 iz Čerkasyja, FP Nr 197-17. Sporočila, ki bodo lepo poplačana, poslati materi: Marija Schönlieb St. Gandolf, p. Kotmara vas (Köttmannsdorf).

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

26. nadaljevanje

Sredi odra je stala županova hči, njen glas se je nenasdoma izpremenil, poln je bil in blagovzven in zapela je zvonko:

„Ljubček na pride,
milo objame,
brž je spet zdravo
to bolno srce!“

In ko je pela, je bila vse lepša nego prej. Lica so nekoliko zardela, nagnila se je glava pod težo bujnih las, položila je bila roko na nemirne prsi.

„Nanj je mislila zdaj in skipelo ji je srce, trepetalo je od hrepenenja... Glej, veselo so se nasmehnille ustnice, začutila je, da je tudi on mislil nanjo...“

Pri kraju je bila igra, županova hči je praznovala svatbo s čokati kmečkim fantom in škric je romal osramočen, koder drži pot preko hriba. Ploskanju ni bilo konca, igravci so se priklanjali, sladko se je smehljala učiteljica, spet so bile prešerne in zapeljive njene oči.

Hrupno so vstajali s sedežev ter se odpravljali. Vsem se je zelo mudilo, gnetli so se po tesnih hodnikih med klopmi, črni gospodje so prihiteli, prenašali so žametne klopi ter jih postavljali ob stene, da bi napravili plesavcem prostora. Hanca in Tone sta bila med durmi.

„Kaj ne bi rajša dol?“ je prašal Tone. „Gneča je tukaj in mize so postavljene za samo gospodo!“

„Ostaniva tukaj!“ je odgovorila Hanca. „Široki, svetli mostovž je bil okrašen z zelenjem; na obeh straneh so bile postavljene mize ob zidu.“

Učitelj je begal po hodniku, po stopnicah gor in dol, stopil je mimogrede k tej, k oni mizi, izpraznil je kozarec ter odhitel.

„Kaj tukaj sta ostala? Dobro — mi iz globeli sodimo v boljšo družbo!... Kaj se ne počutite dobro, Hanca?“

„Dobro se počutim!“

Učitelj se je začudil njenemu glasu, bil je globlji in zrelejši. Njene oči so gledale mirno, skoro osorno.

„Nič ne mislite, Hanca, da je kaj posebnega na tisti stvaril Same budalosti!... To je namreč ženska, ki bi se mene premotila za en večer, recimo za eno uro, nato bi se pa stresel in bilo bi me sram!... Lepa je res, ubijte me, če ni lep!“

Prišla je mimo v svetli poletni obleki, belo rožo v laseh. Učitelj je poskočil s stola, pridružil se ji je in je sedel z njo za mizo, kjer se je zabavala še večja družba. Smehljaj se je neprestano in je govoril drugače nego po navadi.

„Sprejmite gospoda tudi mene, tujca iz

globeli, v svojo družbo in nikar me ne zaničujte!“

Hanca in Tone sta sedela za malo mizico v kotu ob stopnicah. Dvoje vrst belo pogrnjenih miz je bilo postavljenih blizu vhoda v dvorano in tam je posedla boljša družba. Debeli gospodje, rejene gospe, tanke gospodične v svetlih oblekah, črno oblečeni mladi gospodje s šopki v gumbnicah. Razgovor je bil vesel in hrupen, natakariče so prihajale in odhajale, kozarci so žvenketali. Neprestano so hodili po stopnicah in Hanca se ni ozrla; toda nenačdoma je strepetala, ko je začula še čisto spodaj pod stopnicami urne korake. Malo zasopel je bil, premeril je z enim korakom po dvoje stopnic, šel je hitro mimo, naravnost po mostovžu do belo pogrnjenih miz. Pozdravili so ga veselo; učiteljica se je okrenila z vsem životom in je iztegnila roko preko stola. Mate se je poklonil in je sedel poleg nje.

Obrnjen je bil proti zidu, ali Hanca ga je videla natanko, tudi če se je okrenil z životom in je pogledal stran z vsem obrazom. Luč mu je sijala naravnost na lice, ustnice so se mu gibale in Hanci se je skoro zdelo, da razume njegove besede. Sladke so bile in ljubeznive, mehke je bil njegov glas. Toda nekaj nemir je bil na njegovem obrazu, senca je ležala na čelu, kakor spomin na nekaj neprijetnega, davno minolega. Nemirno, neodločno so gledale oči, nikamor se niso ozrle naravnost, kakor prikrita bojazen je bila v njih.

Tone je pripovedoval, ali Hanca ga ni slišala. V sanje so gledale njene oči in poslušala je v sanjah. Sumno so se raz-

govarjali naokoli, ali onadva, Mate in ona, se nista menila za nikogar, kako da bi hodila sama po tistem večernem polju.

„Zakaj si tako razmišljen in žalosten?“ je prašala ona in oči so vabile in očitale prijazno.

„Domislil sem se nečesa, kar je bilo davno in ni več!“ je odgovoril Mate.

Hanca je videla, da se je igrala pod mizo njena roka z njegovo; oklepali so se prsti, umikali so se igraje in so se iskali.

Učiteljica se je sklonila k Mateju, njene ustnice so se premaknile. Hanca je strmela nanja, ki sta sedela daleč v svetlobi; njeno oko je videlo vse in vse je slišalo njeno uho.

„Pozabil!“ je govorila ona. „Saj je zdaj lep večer — kaj bi se spominjal na preteklost, kaj šele bi mislil na prihodnost! Ne smeš zdaj misliti drugega, nego da to imam rada!“

In resnično se je Mate nasmehnil, resnično je pozabil; Hanca je opazila natanko, da si je bil v istem hipu obrnil z vsem obrazom od nje, ki je sedela v temi.

„Rad te imam!“ je govoril smehljaje. „Samo zdi se mi, da je šinila senca mimo in da sem ga nekoč poznal... Toda šinila je mimo in zdaj ne mislim nič drugega, nego da te imam rada!“

„Ne glej tja, Hanca!“ je izpregovoril Tone glasneje in se je doteknil njene rame. „Ne glej tja — vsa si prebledela! Pojdiva!“

Zdrnila se je samo napol, ozrla se je nanj z motnim pogledom.

„Ostaniva!“

(Dalje prihodnjic)